

Talousguru 2020

Ke 15.1.2020 klo 9.00 – 11.00

Media-auditorio

Oma kone + tikku

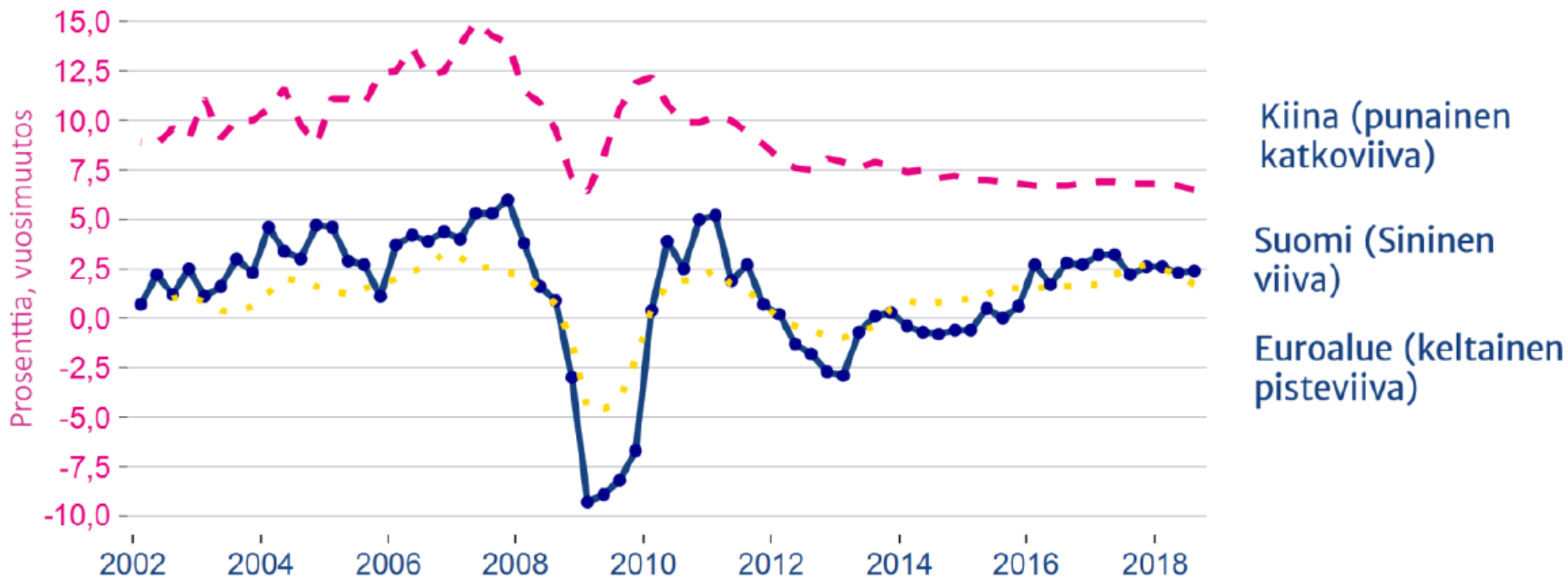
Korvaa arviointiviikon tunnit!

Talouguru

2019

1. Kuvioiden yhdistely. Yhdistä käyrä tai väestöpyramidi oikeaan maahan tai alueeseen pudotusvalikossa.

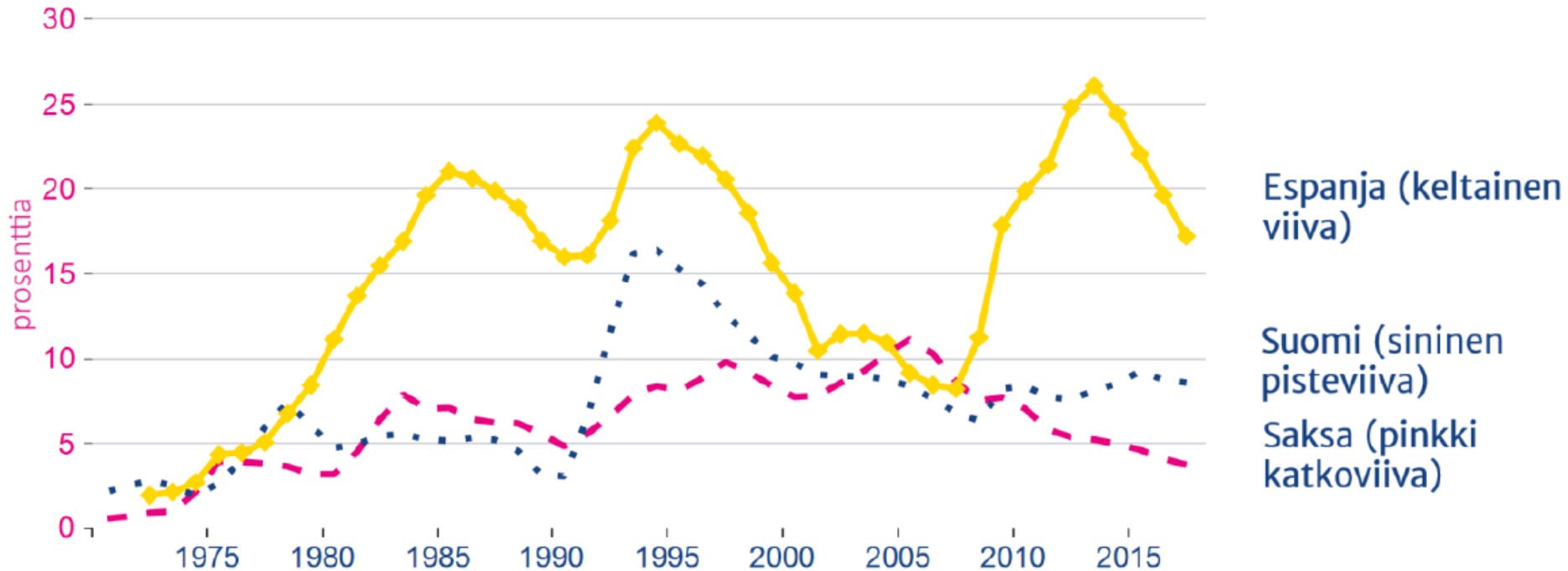
BKT:n kasvu

Lähde: Macrobond

1. Kuvioiden yhdistely. Yhdistä käyrä tai väestöpyramidi oikeaan maahan tai alueeseen pudotusvalikossa.

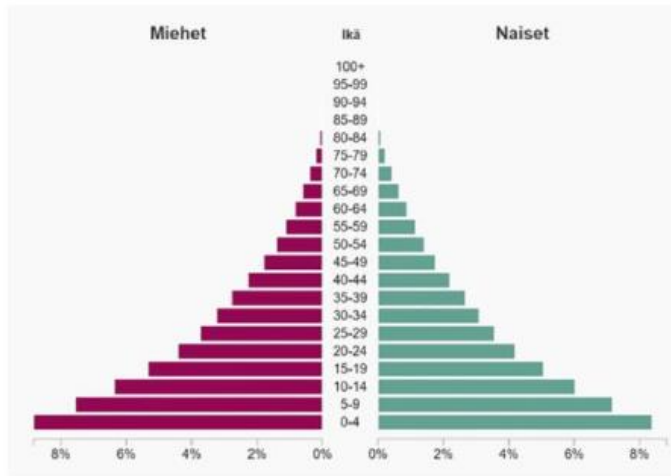
Työttömyysaste

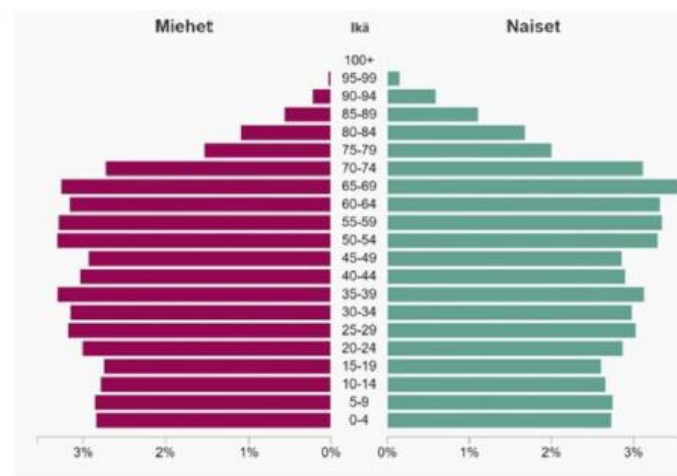
Lähde: Macrobond/OECD

1. Kuvioiden yhdistely. Yhdistä käyrä tai väestöpyramidi oikeaan maahan tai alueeseen pudotusvalikossa.

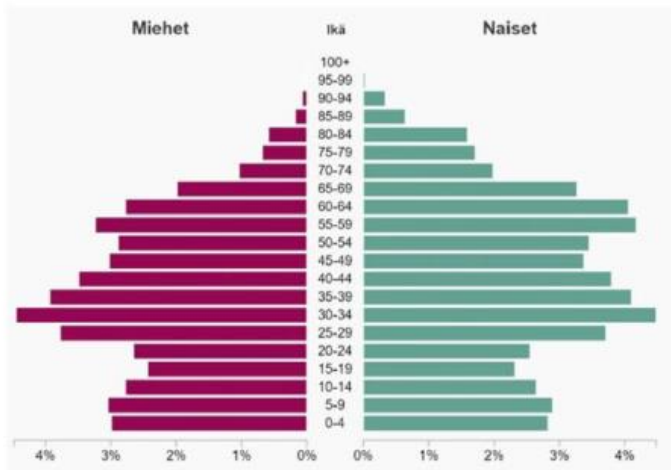
VÄESTÖPYRAMIDIT

Nigeria

Suomi

Venäjä

Tehtävä 2. KÄSITTEET

- **Taloyhtiölaina** - Taloyhtiön yhtiölaina on asunto-osakeyhtiön ottamaa lainaa, joka jaetaan osakehuoneistoille asuinneliöiden suhteessa. Uudisasunnoissa taloyhtiölaina pienentää asunnon myyntihintaa, jonka asunnonostaja rahoittaa itse. Yhtiölainaa käytetään myös taloyhtiössä tehtävien isojen remonttien kuten putkiremontin rahoittamiseen.
- **Rahanpesu** - Rahanpesu on toimintaa, jossa joku ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän. Rahanpesijöiden taktiikkana on pyrkiä hävittämään rikoksilla hankitun rahan alkuperä kierrättämällä niitä eri reittejä maasta toiseen.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

- **Kryptovaluutta** - Kryptovaluutta on digitaalinen virtuaalivaluutta, joka ei ole viranomaisten liikkeelle laskema. Kryptovaluuttoja on nykyisin lähes 2000 kappaletta, ja uusia syntyy koko ajan. Niistä tunnetuin on vuonna 2008 syntynyt Bitcoin. Kryptovaluuttoja kutsutaan yleisesti myös vaihtoehtovaluutoiksi.
- **Talletussuoja** - Talletussuoja turvaa tallettajan talletustilillä olevia varoja talletuspankin ollessa maksukyvytön. Talletussuojarahaston varoista korvataan pankin maksukyvyttömyystilanteessa tallettajan saamiset enintään 100 000 euroon asti.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

- **Arvo-osuustili** - Arvo-osuustili on Suomessa käytettävä sähköisten arvopapereiden säilytystili, jossa säilytetään arvopapereita, esimerkiksi osakkeita, indeksiosuuksia, optioita, warrantteja tai merkintäoikeuksia. Arvo-osuustilillä olevia arvopapereita sanotaan arvo-osuuksiksi.
- **Lähimaksu** - Lähimaksaminen tarkoittaa, että voit maksaa viemällä maksukorttisi tai mobiililaitteesi lähelle maksupäätettä. Sinun ei tarvitse laittaa korttiasi maksupäätteeseen eikä näppäillä tunnuslukua (PIN). Lähimaksukorteilla voi maksaa Suomessa enintään 25 euron ostoksia, keväällä raja on nousemassa 50 euroon. Mobiililaitteilla maksettaessa maksurajoja ei ole.

3. Lyhyt essee

Yhdysvallat ja Kiina ovat asettaneet toisilleen erilaisia tuontitulleja esimerkiksi autoille, koneille ja laitteille, maataloustuotteille ja teräkselle. Millaiset vaikutukset niillä on molempien maiden talouksille? Millaisia vaikutukset ovat Suomen taloudelle? Kirjoita aiheesta tiivis essee.

Millaiset vaikutukset tuontitulleilla on molempien maiden talouksille?

- **Korkeammat tullit lisäävät ulkomaankaupan kustannuksia ja vähentävät siten kaupankäyntiä.**
- **Kaupan rajoitteet heikentävät luottamusta talouteen ja vähentäen yritysten pidemmän aikavälin investointihalukkuutta. Lisäksi tuontitullit vaikuttavat yritysten kannattavuuteen ja tuotekehitykseen.**
- **Tuontitullit lisäävät kaupan esteitä ja niillä on negatiivinen vaikutus molempien maiden talouskehitykseen. Sekä Yhdysvalloissa että Kiinassa talouskasvu ja ulkomaankauppa hidastuvat tuontitullien johdosta.**
- **Myös inflaatio nopeutuu jonkin verran. Molemmissa maissa kotitalouksien ostovoima ja kulutus kärsii, sillä tuontitullit nostavat tuotteiden hintoja.**

3. Lyhyt essee

Yhdysvallat ja Kiina ovat asettaneet toisilleen erilaisia tuontitulleja esimerkiksi autoille, koneille ja laitteille, maataloustuotteille ja teräkselle. Millaiset vaikutukset niillä on molempien maiden talouksille? Millaisia vaikutukset ovat Suomen taloudelle? Kirjoita aiheesta tiivis essee.

Millaiset vaikutukset tuontitulleilla on molempien maiden talouksille?

- **Kauppakiista vaikuttaa negatiivisesti yritysten kilpailuympäristöön. Pidemmän päälle kauppakiista vaikuttaa kielteisesti yritysten tuotantoketjuihin. Globalisoituneessa maailmassa yritysten tuotantoketjut ovat pirstaloituneita.**
- **Mikäli kauppakiista jatkuu pitkään, yritykset todennäköisesti siirtävät toimintojaan Kiinasta muihin Aasian maihin ja tällä tavalla kiertävät Yhdysvaltojen asettamia tuontitulleja.**
- **Yhdysvalloissa amerikkalaiset yritykset ovat kärsineet tuontitullien korotuksista. Yritysten kustannukset ovat nousseet tuontitullien johdosta.**

3. Lyhyt essee

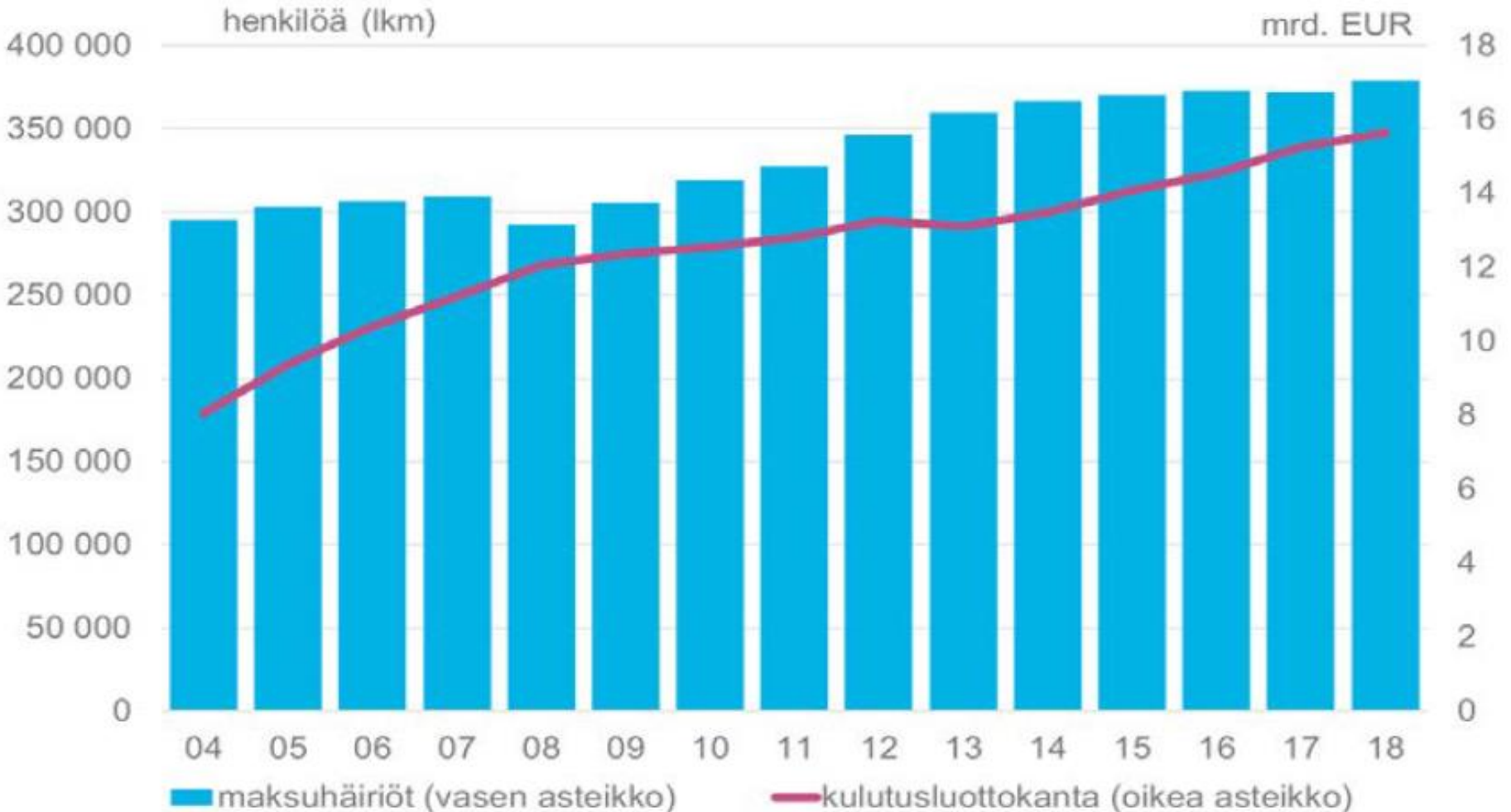
Yhdysvallat ja Kiina ovat asettaneet toisilleen erilaisia tuontitulleja esimerkiksi autoille, koneille ja laitteille, maataloustuotteille ja teräkselle. Millaiset vaikutukset niillä on molempien maiden talouksille? Millaisia vaikutukset ovat Suomen taloudelle? Kirjoita aiheesta tiivis essee.

Millaisia tuontitullien vaikutukset ovat Suomen taloudelle?

- **Yhdysvaltojen ja Kiinan asettamien tuontitullien vaikutus Suomen talouteen on vähäinen. Kiinan ja Yhdysvaltojen väliset tuontitullit ja vastatullit eivät kosketa suoraan Suomea ja EU:ta.**
- **Vaikutukset Suomeen ovat epäsuoria ja ne tulevat kansainvälisten tuotantoketjujen kautta. Esimerkiksi suomalaiset yritykset vievät tuotteita Kiinaan, jossa niistä tehdään Yhdysvaltoihin vietäviä lopputuotteita.**

Tehtävä 4. – Kulutusluotot

Maksuhäiriöt ja kulutusluottokannan kehitys

4. Pitkä essee

Suomalaiset ottavat yhä enemmän kulutusluottoja. Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? Kirjoita aiheesta essee.

Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? (6 p.)

- **Luoton ottaminen on tehty helpoksi asiakkaalle ja niitä on tarjolla erilaisiin elämäntilanteisiin (kulutusluoton voi ottaa helposti joko internetissä tai esimerkiksi myyjän kautta liikkeessä).**
- **Luoton saa usein nopeasti käyttöön.**
- **Kulutusluoton ottoon ei tarvita useinkaan vakuuksia.**
- **Oma vaikea taloudellinen tilanne voi lisätä kulutusluottojen käyttöä: monet haluavat pitää kiinni saavutetusta elintasostaan ja kulutuksestaan kulutusluottojen avulla, jos tulot ovat laskeneet esim. työttömyyden tai sairauden takia.**
- **Alhainen korkotaso lisää lainan kysyntää. Matalien korkojen aikana lainanhoitokulut ovat maltillisia (pl. pikavipit, joissa korot voivat olla kymmeniä prosentteja) ja ihmiset uskaltavat ottaa taantumien jälkeen rohkeammin lainaa. Usein talouden piristyessä myös omat kulutushalut kasvavat.**
- **Muut tekijät, kuten esimerkiksi asuntolainan maksimimäärän rajoittaminen lainakatolla, saattaa aiheuttaa painetta kulutusluoton käyttöön lisälainana asuntoa ostettaessa.**

4. Pitkä essee

Suomalaiset ottavat yhä enemmän kulutusluottoja. Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? Kirjoita aiheesta essee.

Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? (6 p.)

- **Kulutusluottoja markkinoidaan aktiivisesti ja niitä tarjotaan aiempaa enemmän, jolloin kuluttaja huomaa ne ja tarttuu niihin herkemmin.**
- **Kodinkone- ja muiden isompien hankintojen yhteydessä kauppa usein tarjoaa kulutusluottoa maksutavaksi.**
- **Helpompi luotonsaanti vaikuttaa omalta osaltaan positiivisesti myös kulutukseen ja sitä kautta talouskasvuun. Tämä taas voi ruokkia uutta luotonottoa.**
- **Lakimuutokset, joiden avulla asetettiin taannoin korkokatto alle 2 000 euron pienlainoille (pikavipeille), aiheuttivat sen, että pienlainat muodostuivat aiempaa suuremmiksi. Näin kierretään korkokattoa. Samalla velan kokonaismäärä kasvaa. Nyt tätä asiaa ollaan muuttamassa lakia uudistamalla.**

4. Pitkä essee

Suomalaiset ottavat yhä enemmän kulutusluottoja. Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? Kirjoita aiheesta essee.

Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? (9 p.)

- **Kulutusluottojen määrä on kasvanut selvästi. Myös maksuhäiriömerkintöjen määrä on kasvanut viime vuosina tasaisesti (vrt. kuva).**
- **Moni maksuhäiriömerkintä on peräisin kulutusluotoista, mutta merkinnän voi saada myös muista syistä, esim. maksamattoman vuokran tai kännykkälaskun takia. Koska luottoa on helppo saada, sitä voidaan ottaa useasta eri paikasta, jolloin luottojen kokonaismäärä helposti kasvaa suureksi.**
- **Kun luottoja on usealta eri taholta ja ostaminen ja maksaminen on yhä sirpaleisempaa, kuluttaja ei ole välttämättä selvillä kokonaistilanteestaan. Maksuongelmia saatetaan paikata ottamalla lisää kulutusluottoa, jolloin kokonaisluoton määrä kasvaa edelleen.**
- **Jos velkojen määrä kasvaa yli oman maksukyvyyn, seuraa maksuhäiriömerkintöjä sekä mahdollisesti ulosotto. Jotta näin ei kävisi, kuluttajan pitää olla aiempaa tietoisempi siitä, mihin kaikkeen rahaa kuluu ja mihin hänellä on varaa.**
- **Kulutusluottojen liiallinen otto synnyttää riskin myös luottojen tarjoajille, jos asiakkaat eivät pysty maksamaan lainojaan takaisin (luottotappio).**
- **Jos asiakkaan luoton maksukyky on jo nykyisellä alhaisella korkotasolla äärimmilleen venytetty, voi korkojen pienikin nousu aiheuttaa ongelmia luoton takaisinmaksussa. Lisäksi se voi johtaa siihen, että pyritään supistamaan kaikkea muuta kulutusta, jotta rahat riittävät lainojen hoitamiseen. Tämä voi vaikuttaa kielteisesti koko talouden kysyntään.**

4. Pitkä essee

Suomalaiset ottavat yhä enemmän kulutusluottoja. Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? Kirjoita aiheesta essee.

Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? (9 p.)

- **Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen auttaisi ehkäisemään ylivelkaantumistilanteiden syntymistä. Rekisteriin koottaisiin ajantasaiset tiedot kansalaisten kulutus- ja muista veloista. Luotonantajat voitaisiin velvoittaa raportoimaan tiedot rekisteriin ja käyttämään niitä luottopäätöksiä tehtäessä.**
- **Kulutusluottojen tarjoajille voitaisiin asettaa vaatimus maksuvaralaskelman laatimisesta. Sen avulla varmistettaisiin, että asiakas kykenee suoriutumaan luoton hoitokuluista (korkomenot ja lyhennykset) niin, että muuhun elämiseen jää riittävästi rahaa. Pankit yleensä käyttävät vastaavia laskelmia antaessaan asuntolainoja.**
- **Kaikkia kulutusluottojen tarjoajia voitaisiin valvoa nykyistä tiukemmin, samaan tapaan kuin pankkeja. Mahdollisiin rikkomuksiin voitaisiin silloin puuttua nykyistä nopeammin. Kulutusluottomarkkinoille on ilmestynyt uusia, osin myös kyseenalaisin keinoin toimivia yrityksiä. Mukana on myös finanssialan ulkopuolisia toimijoita, jotka toimivat asunto- ja muilla lainamarkkinoilla. Jotta ylilyönneiltä vältytään, tarvitaan yhdenmukaista sääntelyä ja viranomaisvalvontaa.**

4. Pitkä essee

Suomalaiset ottavat yhä enemmän kulutusluottoja. Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? Kirjoita aiheesta essee.

Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä? (9 p.)

- **Kulutusluottojen pituudelle voitaisiin asettaa yläraja, jolloin niitä lyhennettäisiin nopeammin ja luoton kokonaiskorkomenot pienenisivät. Luottojen koroille on jo olemassa laissa määritelty yläraja, jota ollaan parhaillaan tiukentamassa.**
- **On myös mahdollista asettaa katto sille, miten paljon luottoa asiakas voi saada suhteessa tuloihinsa. Tosin tämä katto puree paremmin asuntolainoihin kuin kulutusluottoihin, jotka ovat yleensä pienempiä suhteessa asiakkaan tuloihin. Lisäksi voidaan asettaa katto sille, miten paljon asiakkaan (netto)kuukausituloista voi kulua eri lainojen hoitamiseen.**
- **Kulutusluottojen mainonnalle voidaan myös asettaa rajoituksia. Lisäksi mainoksissa esitettävän informaation sisältöä voidaan säädellä.**
- **On myös tärkeää valistaa kuluttajia ylivelkaantumisen riskeistä ja lisätä heidän talousosaamistaan. Esimerkiksi koron ja korkoa korolle - käsitteiden sisällön ymmärtäminen on tärkeä asia.**
- **Toisinaan ylivelkaantuminen liittyy peliriippuvuuteen. Keinot, joilla suitsitaan peliriippuvuuden syntyä, voivat siten auttaa myös ylivelkaantumisen ehkäisemisessä.**

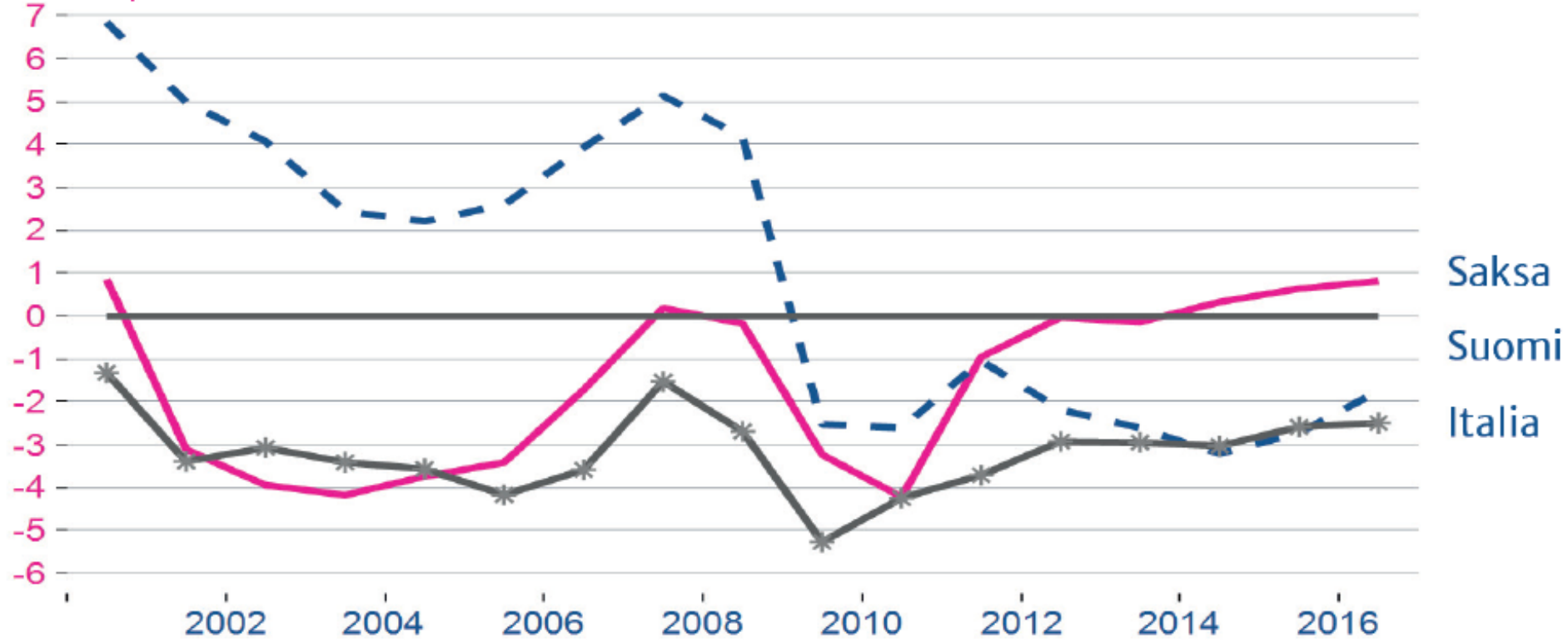
Talouguru

2018

Tehtävä 1. Yhdistä oikein maa ja kuvion viiva (max 3 p)

Julkisen talouden ali- tai ylijäämä

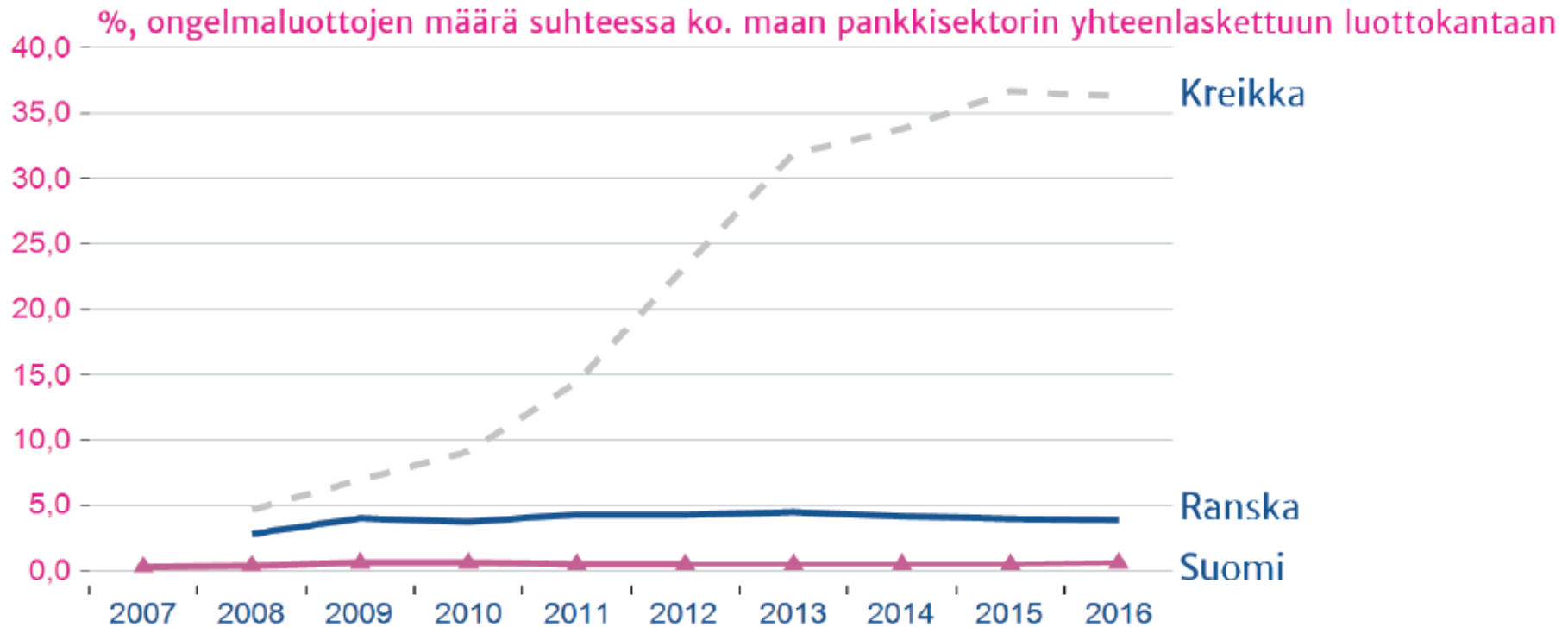
prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen

Lähde: Macrobond/OECD

Tehtävä 1. Yhdistä oikein maa ja kuvion viiva (max 3 p)

Ongelmaluotot* pankkien taseessa suhteessa lainakantaan

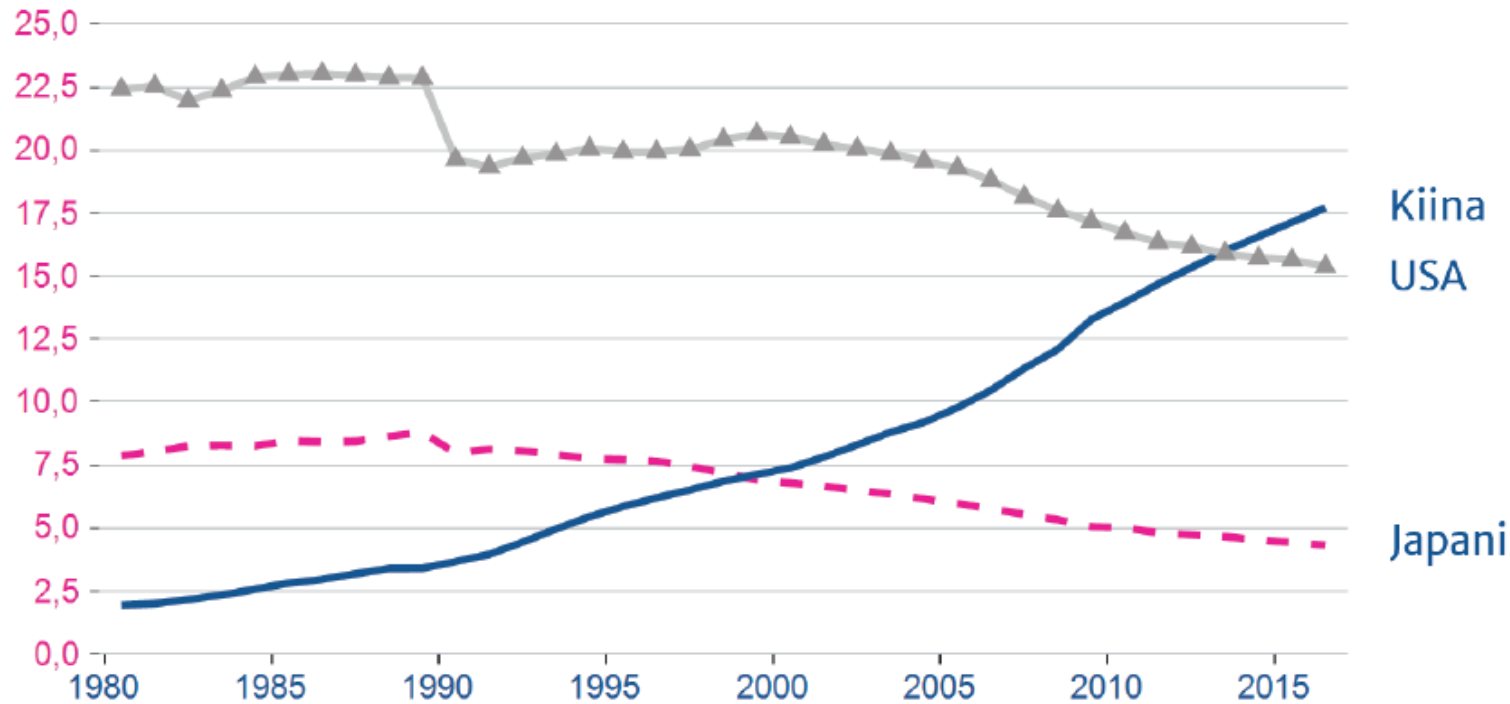

Lähde: Macrobond/IMF

* Ongelmaluotoilla tarkoitetaan lainoja, joiden korko tai pääoma on ollut maksamatta vähintään 90 päivää. Lisäksi niihin luetaan lainat, joita todennäköisesti ei makseta takaisin

Tehtävä 1. Yhdistä oikein maa ja kuvion viiva (max 3 p)

Talouden koko* suhteessa maailman yhteenlaskettuun bruttokansantuotteeseen

Lähde: Macrobond/World Bank

*Talouden kokoa mitataan bruttokansantuotteella. Tiedot ovat ostovoimakorjattuja

Tehtävä 2. KÄSITTEET

- **Kansaneläke** – on perusturva, joka yhdessä takuueläkkeen kanssa muodostaa eläkkeenminimitason. Kansaneläkettä maksetaan henkilöille, joiden työeläke on pieni tai olematon.
- **Harmaa talous** – Yritystoimintaa, josta ei makseta veroja tai lakisääteisiä viranomaismaksuja. Myös laitton toiminta, kuten esimerkiksi huumekauppa, voidaan laskea harmaaseen talouteen. Harmaan talouden osuus Suomen bruttokansantuotteesta on arviolta 5-10%.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

- **Pikavippi** – Pienlaina on yleensä lyhytaikainen vakuudeton kulutusluotto, jonka euromäärä on pieni mutta kulut ja korot ovat suuret suhteessa lainapääomaan. Pienlainayhtiö ei tyypillisesti ole luottolaitos, vaan toimii perinteisen pankkisektorin ja viranomaisvalvonnan ulkopuolella.
- **Joukkorahoitus** - Joukkorahoitus on tapa kerätä rahoitusta henkilöiden ja organisaatioiden hankkeille sekä yritysten toimintaan. Rahoitus kerätään yleensä laajalta joukolta pieninä summina halutun rahoitusmäärän saavuttamiseksi, ja usein internetissä toimivien palvelualustojen kautta.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

- **Henkivakuutus** - Henkivakuutukset voidaan jakaa kuolemanvaravakuutuksiin (riskihenkivakuutus) ja säästöhenkivakuutuksiin.
 - Riskihenkivakuutuksella on tarkoitus varautua kuolemasta lähipiirille aiheutuviin kustannuksiin.
 - Säästöhenkivakuutuksella voidaan varautua omaan vanhuuteen ja ansiotulojen loppumiseen, eli sen tarkoitus on täydentää lakisääteistä eläkettä. (puoli pistettä riskihenkivakuutuksesta, puoli pistettä säästöhenkivakuutuksesta)*
- **Lähdevero** - Vero, jota peritään korkotuloista, kuten pankkitalletusten ja joukkovelkakirjalainojen tuotoista. Lähdeveron taso on 30%. Lähdeverotus koskee vain luonnollisten henkilöiden ja kuolinpesien saamia korkotuloja.

Tehtävä 3. Lyhyt essee: Maksutavat

Edut:

- Maksaminen on nopeaa ja kätevää, kun maksukorttiin, mobiilimaksuihin tai maksualustoille siirtyvä maksaminen valtaa alaa.
- Vaihtorahakassaa ei tarvitse ylläpitää. Rahahuollon ylläpito, eli käteisen kuljettaminen paikasta toiseen on kallista. Sähköiset maksutavat ovat tässä mielessä myös ekologisempia.

Tehtävä 3. Lyhyt essee: Maksutavat

Edut:

- Sähköiset maksuvälineet ovat siinä mielessä turvallisempia, että katoamis- tai varastamistapauksissa maksuvälineen voi sulkea.
- Käteisen menettää lähes aina varmasti täydestä arvostaan – toisaalta vahinko on rajattu juuri kadotettuun käteissummaan.
- Sähköisissä maksuvälineissä voi varautua väärinkäyttöön asettamalla käyttörajoja tileille ja maksuvälineille.
- Uusien maksutapojen myötä myös PIN-koodin syöttäminen voi vähetä, mikä osaltaan vähentää mahdollisuuksia sen urkintaan ja sitä kautta korttivarkauksiin.

Tehtävä 3. Lyhyt essee: Maksutavat

Edut:

- Rahan jäljitettävyys paranee, mikä vaikeuttaa harmaata taloutta ja rikollista toimintaa. Kun käteistä rahaa säilytetään ja liikutellaan vähemmän paikasta toiseen, vähenevät myös ryöstöjen mahdollisuudet.
- Ostajalla säilyy sähköinen todiste ostotapahtumasta esim. takuutilanteissa.
- Uusien maksutapojen ympärille kehittyy uusia, elämää helpottavia palveluja, joita käteisen käyttö ei mahdollista – esim. taloudenhallinnan palveluja. Käteisellä ei pysty maksamaan verkossa.

Tehtävä 3. Lyhyt essee: Maksutavat

Haitat:

- **Käsitys omasta taloudellisesta tilanteesta ja rahan riittävydestä voi sumentua. On helppo kuluttaa liikaa, kun maksutapahtuma ei ole yhtä konkreettista kuin käteisen käyttö.**
- **Maksamistavoista muodostuu viidakko, josta voi olla vaikea ottaa selvää. Erilaisia maksamisen tapoja on paljon, eikä varsinkaan digitaalisessa kehityksessä huonosti mukana pysyvien ole välttämättä kovin helppo ymmärtää muutosta.**
- **Kauppiaiden on vaikea ylläpitää lukuisia erilaisia maksutapoja.**

Tehtävä 3. Lyhyt essee: Maksutavat

Haitat:

- Maksamisessa on oltava tarkkana. Huijaukset, petokset ja identiteettivarkaudet ovat kuluttajalle iso riesa ja niistä voi aiheutua merkittävää taloudellista haittaa.
- Verkko-ostoissa on varottava liian hyviä tarjouksia, joissa kuluttaja huomaamattaan tekee esimerkiksi kuukausiveloitussopimuksen, jota on vaikea purkaa.
- Uusien maksuvälineiden (kuten kännyköiden) käyttö ja säilyttäminen edellyttää jopa käteistäkin suurempaa huolellisuutta. Jos rikollinen pääsee käsiksi maksuvälineeseen, pahimmassa tapauksessa rikollinen voi viedä kaikki säästöt.

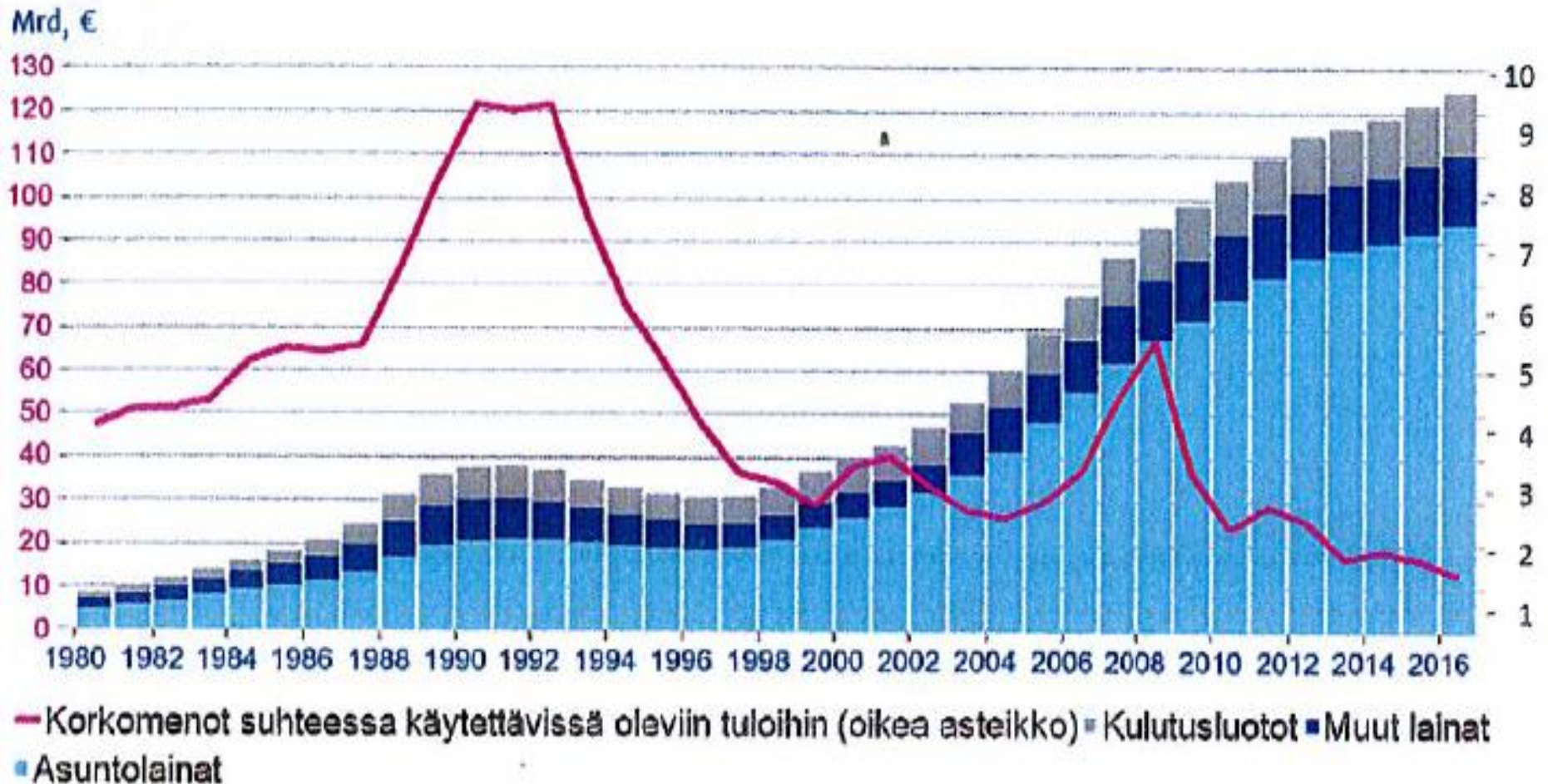
Tehtävä 3. Lyhyt essee: Maksutavat

Haitat:

- Maksutavasta riippuen maksaminen ei aina ole reaaliaikaista. Kaverilta saatu maksu ei välttämättä ole heti omassa käytössä, vaan rahojen siirtymisessä on viivettä.
- Jos käteisen saanti tai käyvyys vähenee muiden maksutapojen myötä, tulee uusia maksutapoja hallitsemattomille erityisryhmille ongelmia.
- Lainsäädäntö ja -tulkinta voivat laahata uusien maksutapojen nopean muutoksen perässä – aina ei ole selvää, miten eri osapuolten vastuut määrittyvät väärinkäytöstapauksissa.
- Uudet maksutavat nojautuvat teknologiaan ja ovat siten alttiita teknisille häiriöille. Maksaminen voi estyä teknisistä syistä.

Tehtävä 4. – Velkaantuminen

Kotitalouksien yhteenlaskettu velka ja velan korkomenot

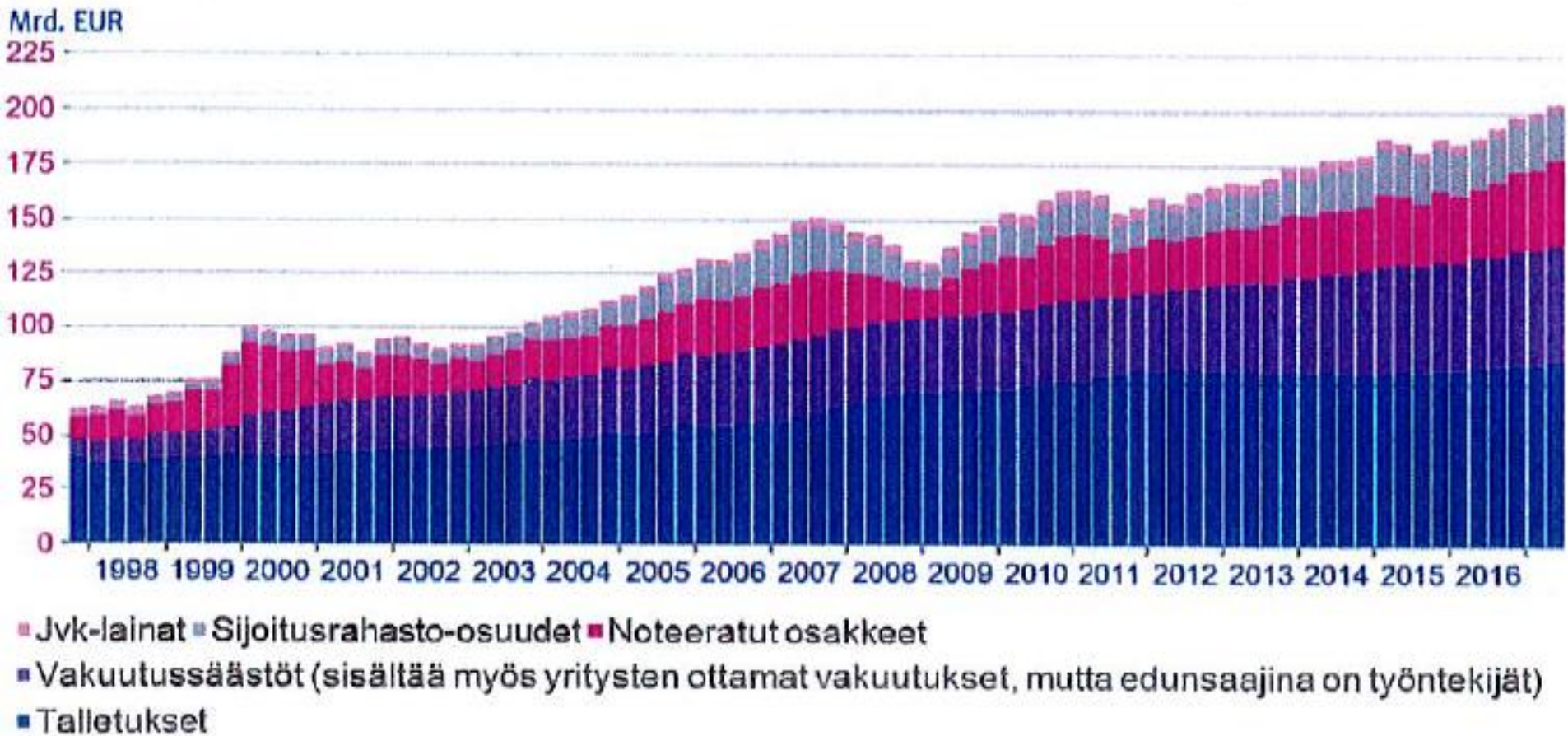

Tehtävä 4. – Velkaantuminen

- Kotitalouksien yhteenlaskettu velka on kasvanut selvästi 2000-luvun aikana. Valtaosa velasta ja sen kasvusta tulee asuntolainoista, mutta myös kulutusluotot samoin kuin muut luotot (kuten kotitalouksien omaa yritystoimintaansa varten ottamat luotot) ovat viime vuosina kasvaneet.
- Velkamäärien kasvusta huolimatta kotitalouksien korkomenot ovat nyt poikkeuksellisen matalalla tasolla, vain noin kuudesosa 1990-luvun lamavuosiin verrattuna. Tämä johtuu ennen kaikkea korkotason laskusta.
- Velkaantumisen kasvun taustalla on useita tekijöitä. Asuntoluottojen kysyntää ovat viime vuosina ylläpitäneet mm. matala yleinen korkotaso, muuttoliike (uusien työpaikkojen keskittyminen kasvukeskuksiin), perherakenteen muutokset (yksinasuvien määrän kasvu ym.) ja osittain myös kuluttajien hyvä luottamus omaan taloustilanteeseensa. Laina-aikojen pidentyminen on mahdollistanut aiempaa suurempien lainojen nostamisen. Kulutusluottojen kysyntää on ruokkinut myös tulojen vaatimaton kasvu.
- Velkaantumiseen on vaikuttanut myös tarjontapuolen tekijöitä kuten tiukka pankkikilpailu, uusien luotontarjoajien tulo markkinoille (etenkin kulutusluotot) ja luottojen näkyvä mainonta (kulutusluotot). Samaan aikaan pankkisääntelyn tiukentuminen on vaikuttanut toiseen suuntaan (mm. lainakaton käyttöönotto asuntorahoituksessa, pankkien kasvaneet pääomavaatimukset).

Tehtävä 4. – Rahoitusvarat

Kotitalouksien yhteenlasketut rahoitusvarat

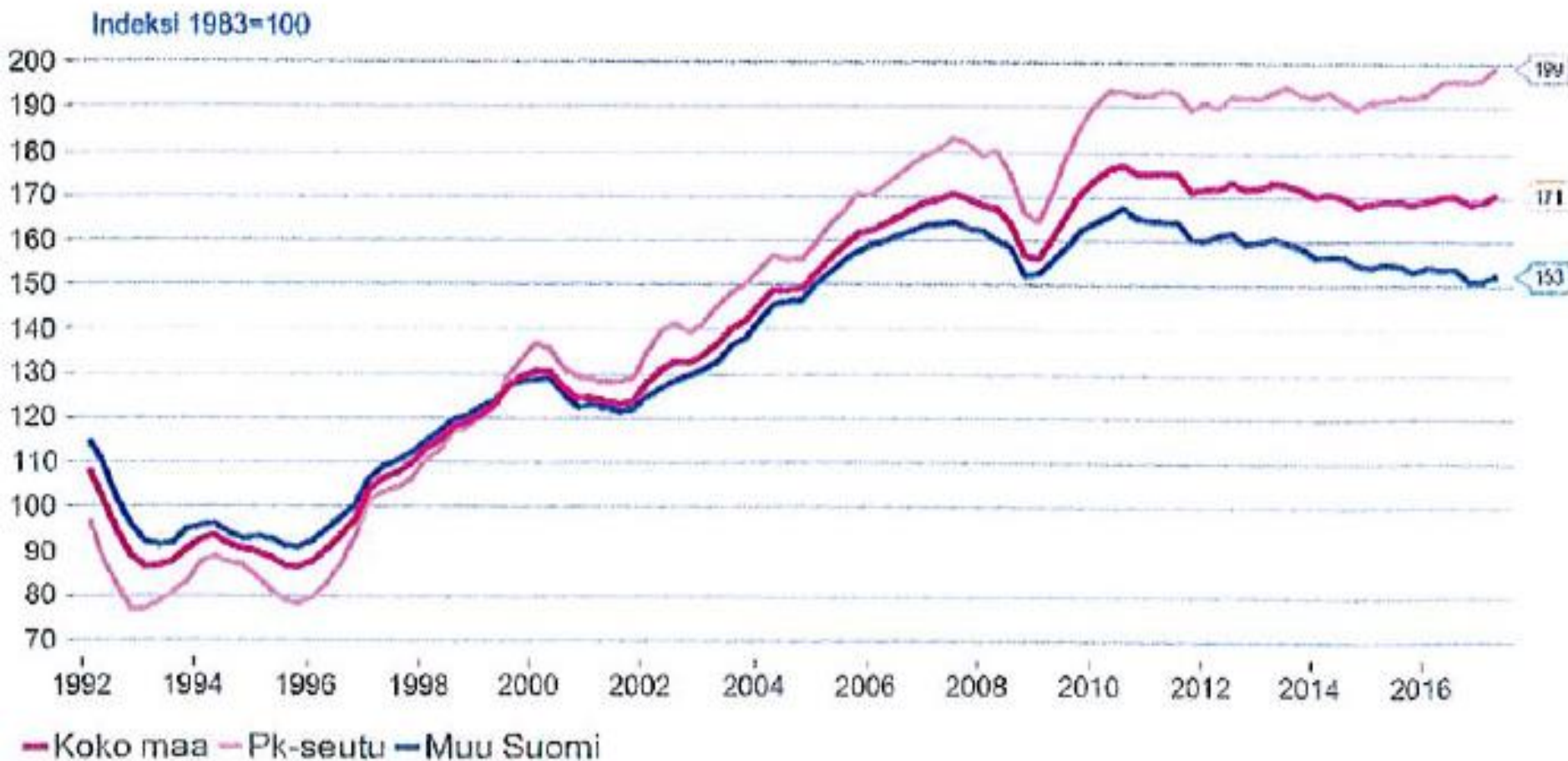
Lähde: Macrobond

Tehtävä 4. – Rahoitusvarat

- Velkaantumisen vastapainona myös kotitalouksien rahoitusvarallisuus on kasvanut 2000-luvun aikana selvästi.
- Ajan myötä talletukset ovat säilyttäneet ykkösasemansa euroina mitattuna, mutta niiden suhteellinen osuus varallisuudesta on pienentynyt samalla, kun kotitaloudet ovat lisänneet sijoituksiaan rahastoihin, osakkeisiin ja erilaisiin vakuutus tuotteisiin.
- Rahoitusvarallisuuden ohella kotitalouksilla on runsaasti asunto- ja muuta kiinteää varallisuutta.

Tehtävä 4. – Asuntohintojen kehitys...

Asuntohintojen kehitys Suomessa suhteessa kuluttajahintoihin (reaalihinnat)

Tehtävä 4. – Asuntohintojen kehitys...

- 2000-luvun alkuvuosina asuntovelkaantumisen kasvuun liittyi asuntojen (reaali-)hintojen samanaikainen tuntuva nousu.
- Finanssikriisin jälkeen kehitys on kuitenkin ollut erilaista: vaikka velkaantuminen on edelleen kasvanut, asuntohinnat ovat koko maan tasolla jopa alentuneet hieman suhteessa kuluttajahintoihin.
- Yleisestä asuntohintakuplasta ei ole merkkejä. Alueellisia eroja on kuitenkin nähtävissä – hinnat ovat nousseet etenkin pääkaupunkiseudulla ja eräissä muissa kasvukeskuksissa samaan aikaan, kun muualla asuntohinnat ovat voineet laskea, osin tuntuvastikin.

Tehtävä 4. – Velkaantuminen

- Velkaantumisen kasvuun liittyy riskejä sekä yksittäisen kotitalouden että koko kansantalouden tasolla.
- Korkotason nopea ja voimakas nousu, työttömyys ja esimerkiksi avioero voivat johtaa kotitalouden maksuvaikeuksiin.
- Tämä voi näkyä muiden kulutusmenojen supistumisena, asuntojen ja muun varallisuuden pakkomyyntinä tai lainojen takaisinmaksun keskeytymisenä.
- Luotonantajan kanssa voi usein neuvotella maksujärjestelyistä, joilla pidennetään maksuaikaa tai muulla tavoin väliaikaisesti kevennetään velanhoitoa.
- Kulutusluottojen kohdalla maksuongelmat johtavat usein maksuhäiriömerkintöihin, jotka vaikuttavat mm. mahdollisuuksiin hankkia vuokra-asunto.

Tehtävä 4. – Velkaantuminen

- Kansantalouden tasolla velkaantumiseen liittyy ns. makrovakausriskejä. Tällöin kyse on siitä, että suuri joukko kotitalouksia joutuu samanaikaisesti maksuvaikeuksiin.
- Pankeille ja muille luotonantajille voi silloin koitua merkittäviä luottotappioita, jotka syövät niiden omia pääomia ja heikentävät uusien luottojen myöntämiskykyä. Tällä on vuorostaan negatiivinen vaikutus muuhun talouteen.
- Samoin velanhoidomenojen nopea kasvu esim. korkojen nousun myötä voi supistaa yksityistä kulutusta ja siten heikentää yleistä taloustilannetta.

Tehtävä 4. – Velkaantuminen

- Velkaantumiseen voidaan vaikuttaa lisäämällä kotitalouksien talousosaamista, luomalla ns. positiivinen luottotietorekisteri (johon kootaan tiedot kaikista kotitalouksille myönnetyistä luotoista) ja lisäämällä luotonantajien sääntelyä (esimerkiksi ottamalla käyttöön erilaisia lainakattoja, jotka sääntelevät sitä, miten paljon lainaa kotitalous voi saada suhteessa vakuuksien arvoon tai tuloihin; myös lainojen pituuden rajoittaminen ja lyhentämispakko ovat mahdollisia keinoja).
- Lisäksi korkomenojen verovähennysoikeuden supistaminen ja esimerkiksi vuokra-asuntojen määrän lisääminen voivat vähentää kotitalouksien velkaantumista.
- Samoin yleisen korkotason nousu (keskuspankin ohjauskoron nosto) voi heikentää luotonkysyntää.

Talousguru 2017

Vastaukset

1. Väittämät (max 3 pistettä / 0,5 pistettä per väittämä)

Tiedätkö, mikä oli alla mainittujen korkojen ja verojen taso Suomessa vuonna 2016? Tehtäväsi on löytää taulukosta oikeat yhdistelmät. Yhdistä viivalla taulukon vasemmalla ja oikealla puolella olevat yhteenkuuluvat asiat toisiinsa.

12 kuukauden euribor (30.12.2016)	0,0
Uusien nostettujen asuntoluottojen keskikorko (marraskuu 2016)	7,0
Yleinen viivästyskorko (tammi-kesäkuu 2017)	-0,82
EKP:n ohjauskorko (joulukuu 2016)	1,16
Työttömyysaste keskimäärin (tammi-marraskuu 2016)	24
Yleinen arvonlisäverokanta (1.1.2013 alkaen)	8,9

Tehtävä 2. KÄSITTEET

Lainakatto

- **Lainakatto kertoo, miten paljon pankki voi myöntää asiakkaalle lainaa asunnonhankintaa varten. Katto määritellään prosenttiosuutena lainan vakuudesta/hankittavan asunnon arvosta.**

Inflaatio

- **Yleisen hintatason nousu, mitattuna esimerkiksi kuluttajahintaindeksillä.**

Tehtävä 2. KÄSITTEET

Keskuspankki

- Rahapolitiikkaa harjoittava viranomainen, joka mm. säätelee taloudessa liikkuvan rahan määrää, markkinoilla vallitsevia korkoja tai valuuttakursseja. Eri maiden keskuspankkien asema ja tehtävät poikkeavat huomattavasti toisistaan.

Kultakanta

- Kultakanta on rahajärjestelmä, joka perustuu kullan käyttöön rahan arvon perustana.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

Korkorahasto

- Korkorahasto on rahasto, joka sijoittaa varansa korkoa tuottaviin arvopapereihin. Näitä ovat esimerkiksi valtioiden liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjalainat.

Valmistevero

- o Valmistevero on välillinen vero, joka kohdistuu tuotteiden kulutukseen tai käyttöön. Esimerkiksi liikenteessä käytetyistä polttonesteistä, tupakasta ja alkoholista peritään valmisteveroa.

Talousguru 2016

Vastaukset

Talousgurulandia on itsenäinen eurovaltio. Taulukkoon on poimittu lukuja, jotka kuvaavat kehitystä taloudessa vuosina 2014–2015. Vastaa, ovatko esitetyt väittämät oikein vai väärin. Väitteet koskevat muutosta vuodesta 2014 vuoteen 2015.

Taulukko	2014	2015
euron arvo dollareissa	1,3	1,5
OMX Talousgurulandia	5000	5500
kerrostalokaksion keskihinta / m ² , euroa	2500	2600
vuoden määräaikaistalletuksen keskikorko, %	1,8	1,9
inflaatio, %	2,0	2,0
keskipalkka / kk, euroa	2000	2100

Väittämät:

Vastaukset:

- Euro devalvoitui suhteessa dollariin. • V
- Amerikkalaiset hyödykkeet tulivat halvemmiksi Talousgurulandian kuluttajille. • O
- Asuntosijoituksen nimellistuotto ylitti osakesijoituksen nimellistuoton. • V
- Pankkitilien reaalityttö oli negatiivinen. • O
- Osakkeiden keskimääräinen tuotto oli 5 %. • V
- Palkan reaalin ostovoima parantui. • O

a) Luottoluokitus

- Arvio velallisen eli valtion, kunnan tai yrityksen kyvystä selviytyä taloudellisista velvoitteistaan (ei yksityishenkilöt). Virallinen luottoluokittaja arvioi siis todennäköisyyttä, joka velallisella on joutua maksukyvyttömyystilaan.**

b) Stagnaatio

- **Taloudellinen pysähtyneisyys, joka on pitkäaikainen jakso, jolloin taloudellinen kasvu on merkittävästi hidastunut tai pysähtynyt.**

c) BKT

- **BKT eli bruttokansantuote on kotimaisen tuotannon mitta kansantaloudessa. Koska tuotanto luo talouteen tuotannon arvoa vastaavan tulon, on BKT myös kotimaisen tulonmuodostuksen ja suorituskyvyn mitta.**

d) Viitekorko

- **Viitekorko on rahalaitoksen velkainstrumenttien hinnoittelussa käytetty julkisesti noteerattu korko, jonka perusteella lainasopimuksen hinta eli korko määritellään. Suomessa yleisesti käytettyjä viitekorkoja ovat suurten eurooppalaisten pankkien yhdessä noteeraamat Euribor-korot ja yksittäisten pankkien noteeraamat Prime-korot.**

e) Perustulo

- **Perustulo on sosiaaliturvajärjestelmä, jossa julkinen taho maksaa kaikille kansalaisille säännöllisesti ja ehdoitta määrätyn rahasumman toimeentuloa varten. Se korvaa perinteisen sosiaaliturvan ainakin osittain ja on verotonta tuloa.**

f) Liikennevakuutus

- Liikennevakuutus on pakollinen kaikille liikenteessä käytettäville moottoriajoneuvoille. Liikennevakuutus korvaa, jos ihmisiä loukkaantuu liikenteessä. Siitä maksetaan myös syyttömän osapuolen omaisuusvahingot, mutta ei liikennevakuutetun ajoneuvon vahinkoja.**

Hallitus on esittänyt, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kesto ja tasoa alennettaisiin. Pohdi mitä merkitystä tällä olisi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kannalta.

- **Työnantajien työvoimakustannukset (esim. työttömyysvakuutusmaksu) todennäköisesti alenisivat.**
- **Kustannusten aleneminen voisi lisätä työvoiman kysyntää, koska uuden työvoiman rekrytoiminen olisi entistä halvempaa.**
- **Toisaalta varsinkin yksityisen sektorin rekrytointipäätökset ovat sidoksissa yleiseen markkinatilanteeseen.**
- **2p.**

Hallitus on esittänyt, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoja tasoa alennettaisiin. Pohdi mitä merkitystä tällä olisi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kannalta.

- **Jos avoimia työpaikkoja syntyisi lisää, se voisi olla lääke myös Suomea vaivaavaan (pitkäaikais)työttömyyteen.**
- **Toisaalta juuri nyt näyttää siltä, että avoimien työpaikkojen määrä lisääntyy ja aukiolon kestot pitkittyvät samaan aikaan.**
- **Tämä viittaa työmarkkinoiden kohtaantoongelmaan**
- **1p.**

Hallitus on esittänyt, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoja ja tasoa alennettaisiin. Pohdi mitä merkitystä tällä olisi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kannalta.

- Myös työvoiman tarjonnan voisi olettaa lisääntyvän etuuden tason ja keston aletessa.**
- Tämä todennäköisesti alentaisi työvoiman keskimääräistä hintaa, mikä voisi lisätä työantajien halukkuutta rekrytoida. Työvoiman kysyntä siis kasvaisi.**
- 1p.**

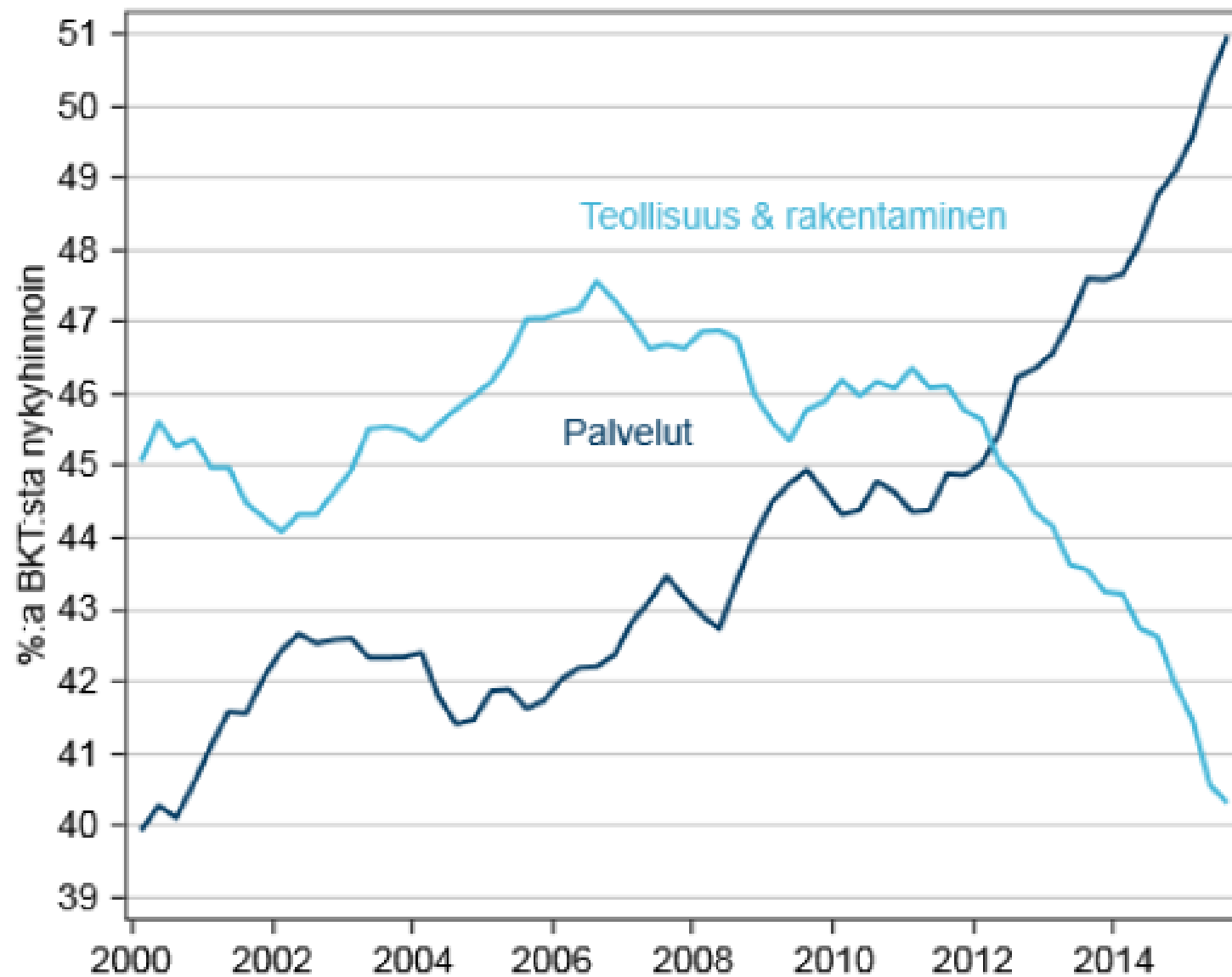
Hallitus on esittänyt, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoa ja tasoa alennettaisiin. Pohdi mitä merkitystä tällä olisi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kannalta.

- Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelma ja muiden sosiaalietuuksien taso voisivat tosin houkutella osaa työttömistä jäämään ainakin tilapäisesti työmarkkinoiden ulkopuolelle esimerkiksi aikuisopiskelijoiksi.**
- Työttömyysturvaan puuttumisen vaikutukset työllisyys- ja/tai työttömyysasteeseen voisivat siis olla eri syistä toivottua vähäisemmät.**
- 1p.**

Kiinan talouskasvu on hidastunut vuoden 2010 yli 10 prosentin vauhdista noin 7 prosenttiin vuoden 2015 lopulla. Kiinan talouden tuotantorakenne on myös viime vuosina nopeasti muuttunut.

Pohdi Kiinan roolia globaalissa taloudessa oheisten kuvien avulla.

Kiina: tarjonnan muutos

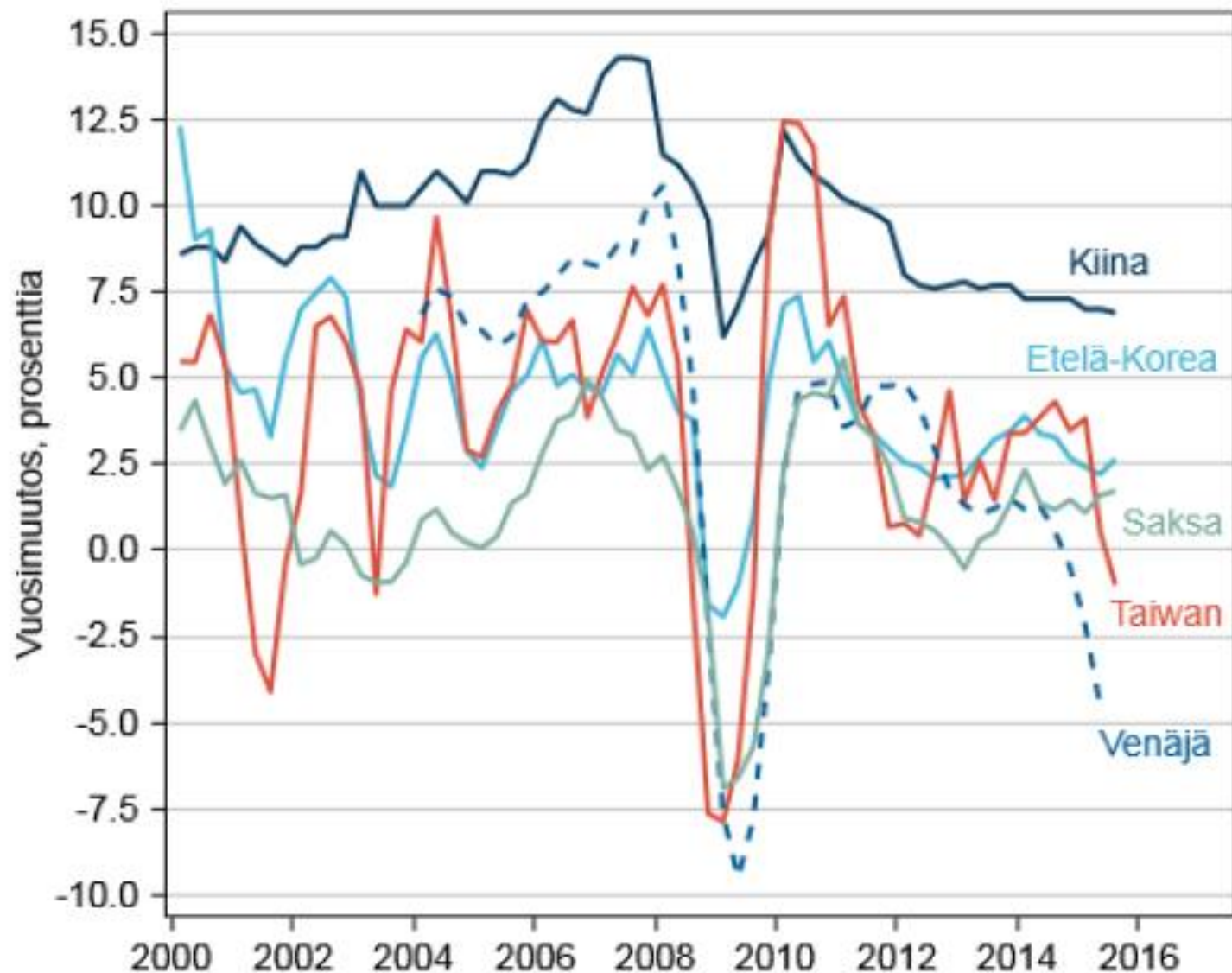

Source: Macrobond

Kuva 1: Kiinan talouden rakenteen muutos teollisuuteen ja rakentamiseen painottuvasta taloudesta kohti palveluvaltaisempaa taloutta. Muutoksen syyt.

- Kiinan kasvumalli on muuttumassa palveluvaltaisemmaksi, koska Kiinan elintaso (BKT per capita) on nousut eli Kiinan on jo vaurastunut siinä määrin, että kansalaisilla on varaa palveluihin.
- Aikaisempaan teollisuusvetoiseen kasvuvaiheeseen on kuulutus voimakas kaupungistuminen, mikä on ruokkinut rakentamista. Vaurastumisen myötä palveluiden kulutus normaalisti lisääntyy ja ihmisillä on myös varaa parantaa asumisensa laatua. Siksi myös asuinrakentaminen on kasvanut vahvasti.
- Toiseksi Kiinan kustannustaso on vaurastumisen myötä nousut, mikä verottaa Kiinan kilpailukykyä. Kiina ei siten enää ole yhtä houkutteleva uuden teollisen tuotannon sijoittumispaikka.
- Monen tyyppinen teollisuus on jo kannattamatonta Kiinassa, ja siksi teollisuuden BKT-suhde laskee.
- Vauraampi ja kasvanut keskiluokka sen sijaan kuluttaa enemmän palveluita.

BKT:n määrän kasvu

Source: Macrobond

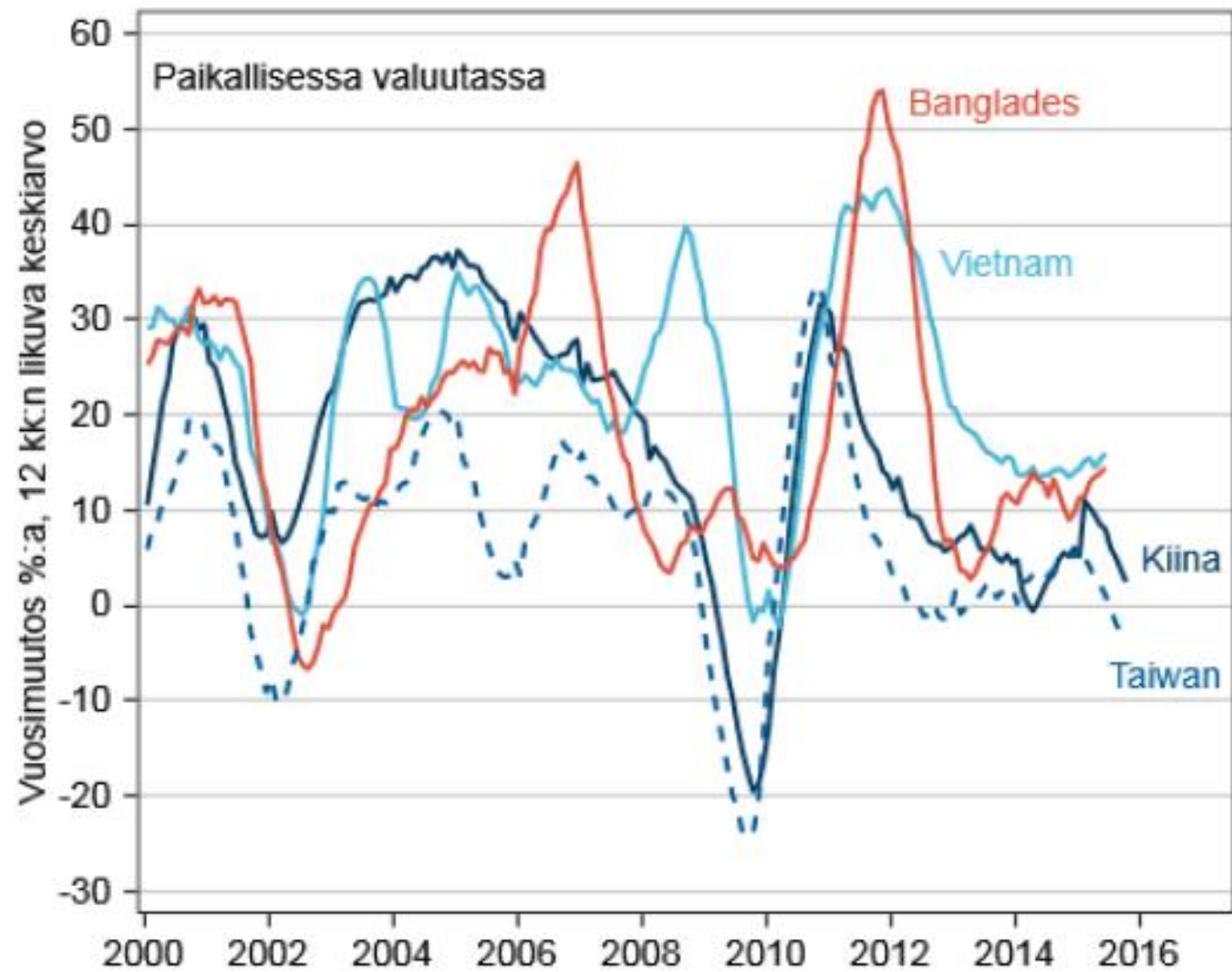
Kuva 2: Kiinan talouskasvun rakenteen muutos hidastaa Kiinan BKT:n kasvua pysyvästi ja tämä heijastuu myös ympäröivään maailmaan.

- On normaalia, että kun talous palveluvaltaistuu, talouskasvu hidastuu. Tämä on seurausta siitä, että palveluissa työn tuottavuus on heikompaa kuin teollisuudessa.
- Palveluissa on vaikeampi korvata ihmistyötä koneilla ja laitteilla kuin teollisuudessa ja koneet ja laitteet mahdollistavat suuremman tuotetun määrän työtuntia tai työntekijää kohden.
- Työvoiman kasvun hidastumisen tausta on demografiassa, jossa työikäisen väestön määrän kasvua on verottanut yhden lapsen politiikka.
- Kun Kiinaan rakennettiin 1990–2000-luvuilla globaalia teollisuuden tuotantokeskittymää, kasvoi Kiinan teollisuus ja rakentaminen voimakkaasti. Samalla kasvoivat ulkomaiset suorat sijoitukset Kiinaan ja tämän myötä koneiden ja laitteiden tuonti Kiinaan kasvoivat nopeasti ulkomaisten yritysten tuodessa uutta teknologiaa kiinalaisiin tehtaisiinsa.

Kuva 2: Kiinan talouskasvun rakenteen muutos hidastaa Kiinan BKT:n kasvua pysyvästi ja tämä heijastuu myös ympäröivään maailmaan.

- Kiinan uusi palveluvetoisempi kasvu ei vaadi samalla tavoin teollisen kapasiteetin lisäämistä kuin vanha malli, ja uusi malli on siksi investointiastetta (eli investointien suhde kokonaistuotantoon) asteittain laskevaa.
- Uusi malli on myös vähemmän raaka-aineiden kysyntää kasvattavaa. Kulutus- ja palveluvetoisemmin kasvava Kiina tarvitsee siten eri asioita muualta maailmasta kuin vanha teollisuus- ja investointivetoinen Kiina, ja koska palveluita Kiina tuottaa pitkälti itse, ei Kiinan tuonti muualta maailmasta ei todennäköisesti palaa entiseen. Tämä heikentää kasvuedellytyksiä kaikkien vahvasti Kiinaan sidoksissa olevien viejien osalta.
- Investointihyödykkeiden valmistukseen fokuoituneille maille ja samalla vahvasti globaalista teollisessa suhdanteesta riippuvaisille maille kuten esimerkiksi Saksalle, Etelä-Korealle, Taiwanille ja Suomelle, mutta myös raaka-ainetuottajille kuten Venäjälle vientinäkymät ovat uudella tavalla haasteelliset, koska Kiinan investointien ja teollisuuden hitaampi kasvu vaikuttaa negatiivisesti investointitavaroiden ja raaka-aineiden tuontiin.
- Koska Kiina on ostovoimaan suhteutettuna suuri talous ja suuri markkina länsimaille, on Kiinan kulutus-, ja investointihyödykkeiden sekä raaka-aineiden kysynnän muutoksilla suuri vaikutus globaaliin kauppaan. Esimerkiksi läntisille autonvalmistajille Kiina on viime vuosikymmenen aikana ollut yksi tärkeimmistä automarkkinoista, ja monen raaka-aineen kohdalla Kiina on ollut suurin yksittäinen kuluttaja.

Tavaraviennin kasvu

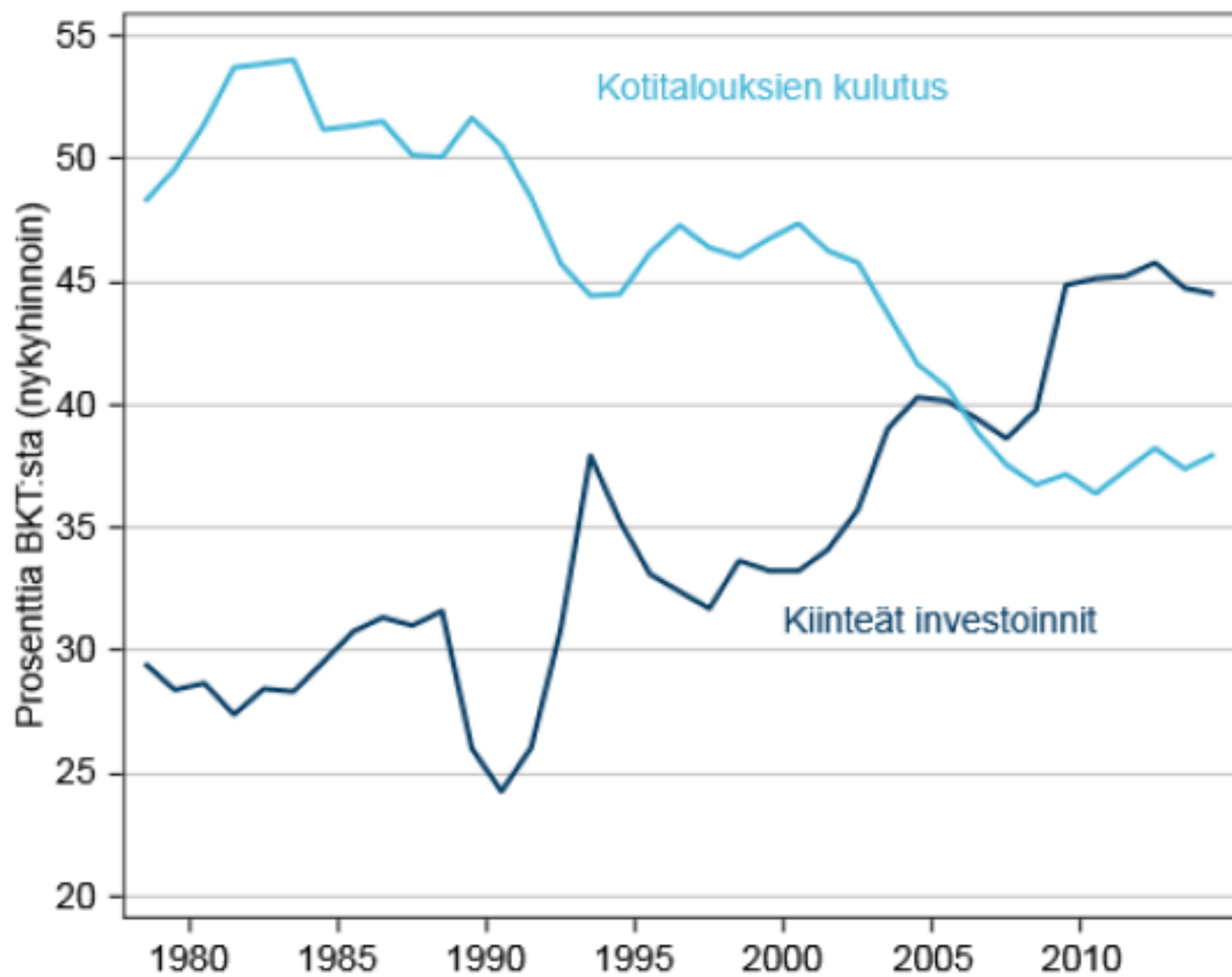

Source: Macrobond

Kuva 3. Kiinan kasvun hidastuminen ja rakennemuutos vaikuttaa voimakkaasti maailmankauppaan

- Kiina on vahvasti integroitunut globaaleihin tuotantoketjuihin, ja monet maat ovat tuottaneet valmistuksessa korkeampaa osaamista vaativia välituotteita, joita on käytetty Kiinassa koottavissa lopputuotteissa.
- Näiden lopputuotteiden ostajat ovat löytyneet joko Kiinan ulkopuolelta länsimaista tai nyttemmin vaurastuneesta Kiinasta. Tällaiset tuotantoketjut ovat nyt muutoksessa, kun Kiina on ryhtynyt valmistamaan itse aikaisemmin tuotuja välituotteita, joita aiemmin tuottivat esimerkiksi Taiwan ja muut kehittyneemmät taloudet.
- Lisäksi monen aikaisemmin Kiinassa valmistetun matalan arvonlisän tuotteen valmistus on siirtynyt tai siirtymässä pois Kiinasta matalamman kustannustason maihin, koska Kiinan kustannustaso ei enää tällaisten hyödykkeiden valmistamisessa ole kilpailukykyinen.
- Tämä selittää sen, miksi esimerkiksi Vietnamin ja Bangladeshin vienti kasvaa vahvasti, vaikka monien muiden Aasian maiden viennin kasvu on hidastunut tuntuvasti tai jopa supistuu.
- Kiinan vahvan teollisuusvetoisen talouskasvun vuodet ovat olleet edellä mainituista syistä myös maailmankaupassa vahvan kasvun vuosia. Nyt maailmankaupassa nähdään tuntuva hidastuminen Kiinan viennin ja tuonnin kasvun hidastumisen takia.

Kulutus- ja investointiosuudet Kiinassa

Source: Macrobond

Kuva 4: Kiina kasvun rakenne muuttuu investointi-intensiivisestä kasvusta kohti kulutusvetoisempaa kasvua. Tällä on omat vaikutuksensa muuhun maailmaan.

- **Kulutuksen BKT-suhteen nousu kuvastaa Kiinan talouden rakenteen muutosta BKT: n kysyntäpuolen kautta, kun Palveluiden BKT-osuuden muutos tarkasteli muutosta talouden tarjontapuolen kautta (ks. vastaus kuvaan 1).**
- **Kiinan hitaampi kasvu synnyttää sekä välittömiä että epäsuoria vaikutuksia muille talouksille.**
 - **Suorat vaikutukset toteutuvat Kiinaan viennin ja tuonnin heikentymisen kautta.**
 - **Epäsuorat vaikutukset seuraavat siitä, että Kiinan hitaampi kasvu hidastaa myös globaalia talouskasvua.**
- **Esimerkkejä epäsuorista Kiina-vaikutuksista löytyy myös Euroopasta:**
 - **Kun Saksan investointihyödykkeiden vienti Kiinaan ja muihin kehittyviin talouksiin heikentyy, heikentyy Saksan kokonaisviennin kasvu tältä osin, ellei Saksan vienti läntiseen maailmaan piristy niin tuntuvasti, että se kompensoi kehittyvän maailman negatiiviset vientivaikutukset Saksalle.**
 - **Tällaista ei juuri nyt ole näköpiirissä. Saksalla ei siten myöskään synny tarvetta investoida teollisen kapasiteettinsa laajentamiseen merkittävässä määrin ja tämän seurauksena Saksa ostaa itse vähemmän investointihyödykkeitä muilta investointitavaroiden valmistajilta, esimerkiksi Suomesta.**

Kuva 4: Kiina kasvun rakenne muuttuu investointi-intensiivisestä kasvusta kohti kulutusvetoisempaa kasvua. Tällä on omat vaikutuksensa muuhun maailmaan.

- Vastaavasti jos esim. saksalaisessa autoteollisuudessa automyynti Kiinaan ja kehittyvään maailmaan heikentyy näiden maiden hitaamman talouskasvun takia, saattaa se synnyttää rationalisointitoimenpiteitä kuten irtisanomisia ennen pitkää, mikä levittää negatiiviset vaikutukset myös Saksan kotimarkkinoille työttömyyden mahdollisen lisääntymisen kautta.
- Suomi valmistaa koneita ja laitteita, joita käytetään maailmalla kaivosteollisuudessa. Raaka-ainebuumin hiipumisen takia kaivosteollisuuden investoinnit ovat vähentyneet, mikä on näkynyt vähentymisenä myös suomalaisvalmistajien saamissa kaivosteollisuuden kone- ja laitetilauksissa.

Talouguru

2015

Tehtävä 1.

- a) Kirkollisvero 1–2%**
- b) Yleinen ALV 24%**
- c) Keskimääräinen
ennakonpidätysprosentti 60 000
euron vuosituloilla vuonna 2014
31,5%**
- d) Helsingin kunnallisvero 18,5%**
- e) Terveystenhuollon ALV 0%**
- f) Kirjojen ALV 10%**

Tehtävä 1.

- a) Suomessa kirkollisveroa maksavat evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon jäsenet. Kirkollisveron määrä lasketaan seurakunnan tuloveroprosentin (kirkollisveroprosentin) perusteella. Prosentti vaihtelee seurakunnittain ja se on kunnasta riippuen 1–2 prosenttia.
- b) Useimpia tavaroita ja palveluita koskeva arvonlisäverokanta Suomessa on 24%.
- c) Veroprosenttilaskurilla 60 000 euron ennakkopidätysprosentti keskimääräisessä kunnassa, jossa kunnallisvero on 19,75%. Henkilö kuuluu tehtävässä kirkkoon, koska enemmistö yhä kuuluu.
- d) Helsingin kunnallisvero on 18,5%.
- e) Terveysten- ja sairaanhoitopalvelun myynnistä ei suoriteta arvonlisäveroa. Vero on siis 0%.
- f) Kirjojen arvonlisävero on Suomessa 10%.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

a) ASP (1 piste)

- **Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää, että ASP on asuntosäästöpalkkiojärjestelmä, joka tarjoaa nuorelle ensiasunnon ostajalle korkotukea.**
- ASP eli asuntosäästöpalkkiojärjestelmä on valtion luoma järjestelmä, jolla kannustetaan ja helpotetaan ensimmäisen oman asunnon hankintaa. ASP:n kautta asuntosäästöille saa poikkeuksellisen hyvää korkoa ja lainan edullisilla ehdoilla. ASP-tilille kertyneiden säästöjen vuotuinen talletuskorko on 1%. Lisäksi pankit voivat maksaa talletuksille lisäkorkoa, kun ASP-säästämisen ehdot on täytetty ja asunto hankittu. Korko ja lisäkorko ovat poikkeuksellisesti verovapaita.

b) Euribor (1 piste)

- **Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää, että Euribor on (päivittäin julkaistava) euromaiden yhteinen viitekorko.**
- Euribor on päivittäin julkaistava euromaiden yhteinen viitekorko, jolla pankit tarjoutuvat lainaamaan vakuudettomasti varoja toisille pankeille euromääräisillä rahamarkkinoilla. Euribor on euroalueen ja Euroopan tärkein viitekorko. Euribor-korkoja käytetään viitekorkona erilaisten rahamarkkinasopimusten hinnoittelussa ja esimerkiksi Suomessa yleisesti myös asuntolainojen viitekorkona. Euribor määräytyy tietyksi kuukausimääräksi kerrallaan (1–12 kk) ja sen korko vaihtelee kuukausimäärästä riippuen tällä hetkellä 0,009%–0,334% välillä.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

c) Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha (1 piste)

- **Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää, että mainitsee ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saannin edellyttävän työttömyyskassan jäsenyyttä ja että päivärahan suuruus määräytyy työttömyyttä edeltävältä ajalta ja palkan suuruudesta.**
- Ansiosidonnainen työttömyyspäivärahan taso perustuu työttömyyttä edeltäneeseen palkkatasoon. Siinä on kaksi osaa: perusosa, joka on peruspäivärahan suuruinen ja kaikille sama sekä ansio-osa, joka perustuu työttömyyttä edeltäneeseen palkkaan. Ansiosidonnaiseen työttömyyspäivärahaan on oikeutettu henkilö, joka on ollut vähintään 26 viikkoa työttömyyskassan jäsenenä ja täyttää työssäoloehdon. Ansiosidonnaista päivärahaa maksetaan 500 täydeltä työttömyyspäivältä.

d) Talletussuoja (1 piste)

- **Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää, että mainitsee tilinomistajilla olevan pankkitalletuksilleen suojan 100 000 euroon saakka yhdessä pankissa.**
- Talletussuoja tarkoittaa, että tilinomistaja saa kaikissa oloissa, esimerkiksi pankkeja koskevassa kriisissä talletuksensa korkoineen takaisin. Suoja käsittää talletukset 100 000 euroon saakka yhdessä pankissa tai pankkiryhmässä. Talletussuojan enimmäismäärä on pankkikohtainen. Suomessa toimiluvan saaneet pankit ovat velvollisia kuulumaan talletussuojarahastoon ja maksamaan sille kannatusmaksuja vuosittain.

Tehtävä 2. KÄSITTEET

e) Liikevaihto (1 piste)

- **Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää, että mainitsee liikevaihdon kuvaavan/mittaavan yrityksen saamia vähennysten jälkeisiä tuloja vuodessa.**
- Liikevaihto tarkoittaa myyntituottojen summaa ilman arvonlisäveroa. Liikevaihtoon luetaan yrityksen tuotteiden ja palveluiden myynnistä saamat tulot. Myynnistä vähennetään myönnettyt alennukset ja myynnin määrään perustuvat verot (kuten arvonlisävero). Liikevaihto mittaa yrityksen liiketoiminnan laajuutta.

f) EKP (1 piste)

- **Saadakseen täydet 1 pistettä vastaukseksi riittää, että mainitsee EKP:n Euroopan keskuspankiksi, joka vastaa EU:n rahapolitiikasta (euron osalta).**
- Euroopan keskuspankki (EKP) hallinnoi EU:n yhteistä rahaa euroa ja valvoo hintojen vakautta. EKP vastaa rahapolitiikasta ja tukee talouspolitiikan toteuttamista EU:ssa. EKP sijaitsee Frankfurtissa Saksassa.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

Tehtävä 4. - Mallivastaus

Talouguru

2014

Tehtävä 1.

1. Oikein

2. Oikein

3. Oikein

4. Väärin

5. Oikein

6. Väärin

Tehtävä 2.

a) Finanssipolitiikka

Finanssipolitiikan avulla maan hallitus pyrkii **ohjaamaan talouden kehitystä kuten elvyttämään taloutta taantumissa ja hillitsemään taloutta korkeasuhdanteissa tasaisemman kehityksen aikaansaamiseksi**. Käytännössä tämä tarkoittaa esim. **verotukseen ja tulonsiirtoihin** liittyviä toimia.

b) Harmaa talous

Harmaa talous tarkoittaa muuten **laillista liike- tai yritystoimintaa**, josta **ei** kuitenkaan **suoriteta lakisääteisiä maksuja tai veroja**, esim. ennakonpidätyksiä tai sosiaaliturva- ja eläkemaksuja.

Tehtävä 2.

c) Deflaatio

Yleisen hintatason lasku.

d) YT-neuvottelut

Yhteistoimintamenettely-neuvottelut on **lakiin perustuva järjestelmä**, jossa **työnantajan tulee neuvotella työntekijöiden edustajien kanssa esim. lomautuksista ja irtisanomisista**. Neuvottelut voivat koskea myös monia muita työsuhteeseen ja työolosuhteisiin liittyviä asioita. Tarkoitus on **parantaa työntekijöiden mahdollisuutta vaikuttaa yrityksessä tehtäviin päätöksiin**, jotka koskevat muun muassa heidän työtään, työolojaan ja asemaansa yrityksessä.

Tehtävä 2.

e) Paikallinen sopiminen työehdoissa

Lainsäännösten ja työehtosopimusmääräysten ulkopuolelle jäävistä asioista on tarvittaessa mahdollista sopia paikallisesti työpaikoilla. **Työpaikkakohtaisilla sopimuksilla voidaan sopia työehdoista yritys-, toimipaikka-, tai työpaikkatasolla työnantajan ja työntekijöiden välillä.** Paikallisesti voidaan sopia esimerkiksi työajoista, palkkauksesta tai työhön liittyvästä matkustuksesta.

f) ALV

Arvonlisävero on vero, joka on **lisätty tuotteiden (tavaroiden ja palveluiden) hintaan.** Suomessa yleinen ALV-prosentti on vuoden 2013 alusta 24 %.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

Liisa on perinyt 100 000 euroa. **Vertaile** keskenään seuraavia säästämismuotoja:

- **a) määräaikaistalletus, b) osakerahasto ja c) sijoitusasunto.**
- **Arvioi sijoitusten hyviä ja huonoja puolia** ja miten ne voivat vaikuttaa Liisan sijoituspäätökseen.
- Vastauksesta saa maksimissaan 6 pistettä.

Mallivastaus:

- Säästämismuotojen **vertailu seuraavien näkökulmien avulla** (maksimipisteisiin riittää, että on käsitelty kuudesta näkökulmasta neljää eli 1,5 pistettä / näkökulma):

Näkökulmat:

- 1. Tuotto-odotus ja sen määrittämisen ”helppous” / ”vaikeus” / ”varmuus”**
- 2. Pääomatappioiden riskin arviointi (sisältäen hajautushyötyjen pohdinnan)**
- 3. Sijoituksen likvidiys eli muunnettavuus rahaksi**
- 4. Sijoituksen tarjoama suoja inflaatiota vastaan**
- 5. Sijoituksista koituvat kulut ja niiden vertailtavuus**
- 6. Miten Liisan sijoitusaika ja riskinottohalukkuus vaikuttavat siihen, mitkä tekijät painottuvat lopullisessa päätöksenteossa**

Tehtävä 3. Lyhyt essee

1) Tuotto-odotus ja sen määrittämisen ”helppous” / ”vaikeus” / ”varmuus”

- a) Määräaikaistalletuksen **tuotto tiedetään tavallisesti varmuudella etukäteen. Tuottotaso** tosin on yleensä muihin sijoituskohteisiin verrattuna **vaatimaton** (varsinkin nykyisten alhaisten korkojen aikana).
- b) Osakerahaston tuotto-odotukseen liittyy **eniten epävarmuutta**. Osakesijoitusten (ja siten osakerahaston osuuksien) **kokonaistuotto koostuu yhtiöiden maksamista osingoista** (verrattain vakaat) sekä **yhtiöiden pörssikurssien muutoksista**. Kurssikehitys taas riippuu viime kädessä yhtiöiden tuloskasvuodotuksista, jotka ovat yleensä yhteydessä talouden yleiseen suhdannekiertoon. Osakerahaston osuuden tuottokehitys on suhdanneherkkyyden vuoksi varsinkin **lyhyellä aikavälillä hyvin epävarmaa**. Toisaalta riskin vastineeksi **pitkän aikavälin tuotto-odotus on osakesijoituksissa korkeampi** kuin maltillisemman riskin sijoituskohteissa.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

1) Tuotto-odotus ja sen määrittämisen ”helppous” / ”vaikeus” / ”varmuus”

c) Sijoitusasunnon **vuokratuoton pystyy** myös **määrittämään melko luotettavasti etukäteen**, kun selvitetään asunnon vastikekulut ja alueen yleinen vuokrataso. Tämä edellyttää kuitenkin jo **vaivannäköä. Vuokralaisen vuokranmaksukykyyn** ja –halukkuuteen voi kuitenkin liittyä **epävarmuutta**. Mm. asumiskulut voivat myös muuttua tulevaisuudessa ja asunnon **arvon kehitykseen liittyy aina epävarmuutta**.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

2) Pääomatappioiden riskin arviointi (sisältäen hajautushyötyjen pohdinnan)

- a) 100 000 euron määräaikaistalletuksessa **pääoman menettämisen riski on käytännössä olematon**, sillä ko. suuruusluokan talletus kuuluu talletussuojan piiriin (vuoden 2011 alusta lukien EU-maissa talletussuoja on juuri 100 000 euroa).
- b) Osakerahastossa **pääoman menettämisen riski on mainituista sijoituskohteista todennäköisesti suurin**. Rahasto-osuuksien arvo voi epäsuotuisassa markkinatilanteessa laskea jopa kymmeniä prosentteja. ”Normaalissa” markkinatilanteessa **sijoitusrahasto kuitenkin tarjoaa hajautushyötyä**, sillä rahastolla on useita sijoituskohteita.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

2) Pääomatappioiden riskin arviointi (sisältäen hajautushyötyjen pohdinnan)

- Sijoitusasunnoissakin **pääoman menettämisen riski on melko pieni**, sillä asuntohintojen vaihtelu pienissä (yksiöt/kaksiot) asunnoissa ovat yleensä maltillisia. Yksittäiseen sijoitusasuntoon liittyy kuitenkin **asuntokohtaisia riskejä** (poikkeuksellinen kuluminen, vahingot, onnettomuudet tms.)

Tehtävä 3. Lyhyt essee

3) Sijoituksen likvidiys eli muunnettavuus rahaksi

- a) Määräaikaistalletuksessa rahat on **sidottu tilille määräajaksi**. Jos varat haluaa nostaa ennen määräaikaa, joutuu yleensä maksamaan **irtisanomiskorvauksen** ja silloin voi joutua luopumaan osasta luvattua tuottoa.
- b) Rahastomuotoisten sijoitusten **likvidiys on yleensä hyvä eli ne voidaan tarvittaessa muuttaa rahaksi maksimissaan muutamien päivien varoitusajalla**. Lunastuksiin tosin voi liittyä kustannuksia.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

3) Sijoituksen likvidiys eli muunnettavuus rahaksi

- c) Sijoitusasunto on kohteista **kaikkein epälikvidein**. Asuntojen **myyntiajat voivat vaihdella** voimakkaasti esim. sijainnista, asunnon koosta ja suhdannetilanteesta riippuen. Myyntiin liittyy myös yleensä erilaisia kustannuksia (esim. välittäjän palkkiot tai ilmoituskulut).

Tehtävä 3. Lyhyt essee

4) Sijoituksen tarjoama suoja inflaatiota vastaan

- a) Määräaikaistalletukselle maksetaan yleensä nimellistä korkoa, joten se **ei tarjoa minkäänlaista suojaa inflaatiota vastaan.**
- b) Osakerahastojen voi ajatella tarjoavan ainakin jonkinlaista inflaatiosuojaa, sillä yritysten **tuotantopanokset** (koneet, laitteet, työvoima) ovat viime kädessä **reaalisia suureita** ja **yritykset yleensä pystyvät siirtämään ainakin osan kustannuspaineista** (markkinavoimasta riippuen) **hinnoissa asiakkaille.**

Tehtävä 3. Lyhyt essee

4) Sijoituksen tarjoama suoja inflaatiota vastaan

- c) **Varminta inflaatio suojaa** voi odottaa saavansa sijoitusasunnosta, sillä **vuokriin tehdään yleensä säännöllisiä indeksitarkistuksia ja asuntojen hintojen kehitys seuraa yleensä** (ainakin pitkällä aikavälillä) melko hyvin **yleistä hintakehitystä**.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

5) Sijoituksista koituvat kulut ja niiden vertailtavuus

- a) Määräaikaistalletukseen **ei yleensä liity kuluja**, paitsi varojen mahdollisen ennenaikaisen noston yhteydessä (tosin näistäkin voi usein neuvotella).
- b) Osakerahastossa **kuluja yleensä tulee rahaston sijoitusvarojen hoidosta** (hallinnointipalkkio) **sekä rahasto-osuuksien merkinnöistä ja lunastuksista**. Osakerahastossa kulut ovat etukäteen **helposti selvitettävissä**.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

5) Sijoituksista koituvat kulut ja niiden vertailtavuus

- c) Sijoitusasuntoon liittyvät **kulut ovat paljon arvaamattomampia**. Kuluja voi tulla hyvin satunnaisesti asunnon kulumisesta tai kodinkoneiden huollosta, taloyhtiön huolto- ja korjaustoimista jne. Vuokralaisten nopea vaihtuvuus lisää kuluja, varsinkin, jos käytetään välityspalveluita.

Tehtävä 3. Lyhyt essee

6) Miten Liisan sijoitusaika ja riskinottohalukkuus vaikuttavat siihen, mitkä tekijät painottuvat lopullisessa päätöksenteossa

- Mikäli Liisa tarvitsee rahat **lyhyellä aikajänteellä** (esim. alle 3 vuoden aikana) johonkin muuhun käyttöön (esim. kesämökin, auton tai veneen ostoon):
 - a) Sopivan mittainen määräaikaistalletus on todennäköisesti tarkoituksenmukaisin vaihtoehto.**
 - b) Osakerahastoon liittyvä arvovaihtelu ja pääoman menetyksen riski on lyhyellä aikavälillä melko suuri.**
 - c) Sijoitusasunto puolestaan on vaikeasti rahaksi muutettava ja likvidointiin liittyy paljon erilaisia kuluja sekä vaivaa.**

Tehtävä 3. Lyhyt essee

6) Miten Liisan sijoitusaika ja riskinottohalukkuus vaikuttavat siihen, mitkä tekijät painottuvat lopullisessa päätöksenteossa

Jos sijoitushorisontti on **pitkä**, Liisan on mietittävä tarkkaan omaa riskinsietokykyään.

Määräaikaistalletus on käytännössä riskitön, sijoitusasunto ja varsinkin osakerahasto huomattavasti riskipitoisempia sijoituksia.

Tehtävä 4. - Mallivastaus

1 p.

- ***Julkisen talouden kestävyydellä tarkoitetaan sitä miten hyvin valtion, kuntien sekä julkisin varoin rahoitettujen eläke- ym. sosiaaliturvarahastojen tulot ja menot ovat tasapainossa pitkällä aikavälillä.***

Tehtävä 4.

3 p.

- Julkisen sektorin kestävyys **riippuu valtion ja kuntien velan sekä rahastojen varallisuuden määrästä lähtötilanteessa, julkisen velan koron kehityksestä sekä valtion, kuntien ja eläke- ym. rahastojen ali/ylijäämistä tulevaisuudessa.**
Alijäämää syntyy kun vuotuiset menot ylittävät tulot, joista suurin osa on verotuloja, ja ne pitää kattaa lisävelalla.
Ylijäämää syntyy kun tulot ovat menoja suuremmat, ja ylijäämiä voidaan käyttää mm. julkisen velan lyhentämiseen.
- *Kummassakin maassa taantuma heikensi julkisen talouden tasapainoa nopeasti. Varsinkin julkiset menot kasvoivat rajusti. **Saksan julkisen talouden menot ja tulot on jo saatu taantumän jäljiltä tasapainoon.** Yhdysvalloissa alijäämät ovat kovaa vauhtia supistumassa, mutta sopeutus on vielä kesken. **Myös velka-aste on Yhdysvalloissa kasvanut huomattavasti korkeammaksi kuin Saksassa.** Lyhyellä aikavälillä Saksan näkymät ovat paremmat.*

Tehtävä 4.

2p.

- **Julkiset menot** koostuvat osittain **olemassa olevan nettovelan korkomenoista**. Toisaalta eläke- ym. rahastot saavat varallisuudestaan korkotuloja. Yleensä julkiset velat kuitenkin ovat suuremmat kuin varat, jolloin **alhainen korkotaso tarkoittaa pienempiä korkomenoja**. Julkisen velan korko riippuu sekä yleisistä joko kotimaasta tai kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta, jolloin riskilisä määräytyy pitkälti **valtion luottoluokitusten mukaan**. Mitä enemmän markkinoilla on luottamusta valtion kykyyn selviytyä veloistaan, sitä alhaisempi on korko.
- *Valtion pitkän velkapaperin korko on tällä hetkellä hiukan korkeampi Yhdysvalloissa kuin Saksassa, mutta korkotaso on silti kummassakin maassa matala ja kehittynyt vakaasti.*

Tehtävä 4.

2p.

- Julkisen talouden kestävyys ei riipu pelkästään velan tai julkisen talouden alijäämän absoluuttisesta määrästä, vaan niiden suuruudesta ja kasvuvauhdista suhteutettuna talouden (BKT:n) kokoon ja talouden kasvuvauhtiin. **Pitkällä aikavälillä julkisen talouden kestävyys vaikuttaa varsinkin talouden kasvuvauhti.** Jos talous kasvaa nopeasti, **verotulotkin kasvavat** nopeasti. Olemassa olevan valtionvelan koroista on helpompi suoriutua, ja julkisen taloudessa on enemmän liikkumavaraa suoriutua julkisen talouden välttämättömistä menoista.
- Talouden kasvuvauhti riippuu pitkällä aikavälillä **talouden tarjontatekijöistä, eli työn tuottavuuden sekä työvoiman määrän kasvuvauhdista.** Tuottavuuteen puolestaan vaikuttaa taloudessa **tehty aineelliset ja aineettomat investoinnit, teknisen kehityksen nopeus sekä työvoiman laatu** (mm. koulutustaso). Työvoiman määrä riippuu toisaalta **työikäisen väestön suuruudesta**, toisaalta **osallistumisasteesta, eli siitä kuinka suuri osa työvoimasta on työmarkkinoiden käytettävissä.**
- **BKT sekä työn tuottavuus on historiallisesti kasvanut Yhdysvalloissa Saksaa nopeammin, vaikka taantumien aikana ero on ainakin väliaikaisesti hävinnyt. Nuorten ikäluokkien osuus väestöstä on Yhdysvalloissa suurempi kuin Saksassa, joten työikäisen väestön ja työvoiman määrä tulee siellä kehittymään Saksaa suotuisammin. Väestön ikääntyminen vaikuttaa myös julkisen sektorin menopuolella, sillä väestön ikääntyminen lisää hoiva- ja terveydenhoitokustannuksia. Suotuisampi ikärakenne parantaa Yhdysvaltojen talouden pitkän aikavälin näkymiä Saksaan nähden. Samoin nopeampi talouskasvu, jos erot BKT:n ja tuottavuuden kasvuvauhdissa palaavat taantumaa edeltäneelle tasolle.**

Tehtävä 4.

1p.

- Talouskasvun lisäksi julkisen talouden tulokehitys riippuu **talouden kokonaisveroasteesta**.
 - + Mitä suurempi veroaste, sitä voimakkaammin talouskasvu näkyy verotulojen kasvuna.
 - Toisaalta liian korkea veroaste uhkaa haitata talouskasvun edellytyksiä mm. haitallisten kannustinvaikutusten vuoksi.
- *Jos veroaste kuitenkin on valmiiksi korkea, verotuksessa on vähemmän kiristämisen varaa ilman että verotuksen kiristäminen alkaa näkyä hitaampana talouskasvuna.*
Yhdysvalloissa on näin, ainakin periaatteessa, enemmän varaa kasvattaa julkisia tuloja veroja kiristämällä.

Esseeaiheita 2019-2018

Pisteytys: Yhteensä max 20 pistettä

Yhdysvallat ja Kiina ovat asettaneet toisilleen erilaisia tuontitulleja esimerkiksi autoille, koneille ja laitteille, maataloustuotteille ja teräkselle. Millaiset vaikutukset niillä on molempien maiden talouksille? Millaisia vaikutukset ovat Suomen taloudelle?

Pisteytys: Yhteensä max 30 pistettä

Suomalaiset ottavat yhä enemmän kulutusluottoja. Mitkä tekijät vaikuttavat kulutusluottojen kysyntään? Miten luottojen tarjonta on vaikuttanut tilanteeseen? Millaisia riskejä kulutusluottojen kasvuun liittyy? Millä tavoin kulutusluottojen tarjontaa voitaisiin rajoittaa ja kysyntää hillitä?

Kirjoita lyhyt essee seuraavasta aiheesta (max 6 p)

Maksaminen siirtyy entistä enemmän käteisen käytöstä muihin maksutapoihin. Pohdi, mitä etuja ja haittoja liittyy uusiin maksutapoihin.

Kirjoita pitkä essee seuraavasta aiheesta (max 9 p)

Kotitalouksien velkaantumisesta on keskusteltu paljon julkisuudessa viime aikoina. Tarkastele velkaantumisen, varallisuuden ja asuntohintojen kehitystä oheisten kuvioiden avulla. Miksi velkaantuminen on kasvanut? Minkälaisia riskejä siihen liittyy? Millä tavoin velkaantumiseen voidaan vaikuttaa?

Esseeaiheita 2017-2016

3. Lyhyt essee (6 pistettä)

Arvioi perustulon hyviä ja huonoja puolia. Miten perustulon vastikkeettomuus ja riippumattomuus tuloista voi vaikuttaa yhteiskunnassa? Minkälaisia ongelmia perustulolla voisi ratkaista? Minkälaisia ongelmia perustulo voisi aiheuttaa? Mainitse vähintään 6 hyvää ja 6 huonoa puolta.

4. Pitkä essee (9 pistettä)

Suomi täyttää tänä vuonna 100 vuotta. Tarkastele Suomen talouden kehitystä itsenäisyyden aikana liitteenä olevien kuvioiden pohjalta. Kiinnitä huomiota vain oleellisiin muutoksiin ja selitä lyhyesti niiden taustoja. Vertaa Suomen kehitystä muihin kuvioissa oleviin maihin.

LYHYT ESSEE

Pisteytys: Yhteensä max 5 pistettä

Hallitus on esittänyt, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoa ja tasoa alennettaisiin. Pohdi mitä merkitystä tällä olisi työvoiman kysynnän ja tarjonnan kannalta.

PITKÄ ESSEE

Yhteensä max 9 pistettä

Kiinan talouskasvu on hidastunut vuoden 2010 yli 10 prosentin vauhdista noin 7 prosenttiin vuoden 2015 lopulla. Kiinan talouden tuotantorakenne on myös viime vuosina nopeasti muuttunut.

Pohdi Kiinan roolia globaalissa taloudessa oheisten kuvien avulla.

Esseeaiheita 2015-2014

3) LYHYT ESSEE

Vastauksesta saa maksimissaan 6 pistettä.

- a) Mikä on maksuhäiriömerkintä ja mikä sen aiheuttaa?
- b) Mitä seurauksia maksuhäiriömerkinnällä voi olla?
- c) Maksuhäiriömerkintöjen yleisyys Suomessa?

4) PITKÄ ESSEE

Vertaile kahden suomalaisen kunnan, A:n ja B:n, taloustilannetta oheisten tilastotietojen perusteella.

Vastauksesta saa maksimissaan 9 pistettä.

- 1) Miten 2008 alkanut taloustaantuma näkyy kuntien taloudessa?
- 2) Arvioi oheisten tunnuslukujen perusteella, kummalla kunnalla on tulevana vuosina paremmat mahdollisuudet käyttää rahaa investointeihin.
- 3) Pohdi, kummalla kunnalla on paremmat mahdollisuudet hyötyä, mikäli yleinen suhdannetilanne Suomessa alkaa parantua.

Lyhyt essee

Liisa on perinyt 100 000 euroa. Vertaile keskenään seuraavia säästämismuotoja:

- a) määräaikaistalletus, b) osakerahasto ja c) sijoitusasunto. Arvioi sijoitusten hyviä ja huonoja puolia ja miten ne voivat vaikuttaa Liisan sijoituspäätökseen.

Pitkä essee

Monissa maissa on viime vuosina käyty keskustelua julkisen talouden kestävydestä. Mitä tarkoitetaan julkisen talouden kestävyydellä ja mitkä tekijät vaikuttavat siihen? Mitä oheiset kuviot kertovat julkisen talouden kestävydestä Saksassa ja Yhdysvalloissa?